

III
60873

Nova Pravda

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Izhaja vsak petek. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva
cesta 22, telef. št. 46-18. — Uprava: Knafljeva ulica 5,
telef. št. 31-22

Delavska izdaja
„DOMOVINE“

Naročnina polletno 18 in celoletno 36 din. — Posamezna
številka 1 din. — Račun Poštne hranilnice, podružnica
Ljubljana, št. 17.751

Pismo za Novo leto

Stoplo človeško krvjo je bilo letos ozarjeno jutro v novo leto. Grozen je pogled na tako zarjo, še strašnejše so misli, ki pri tem pogledu butajo po glavi: človek je zopet udaril po človeku, da raznaša smrt, da trosi žalost, da uničuje kulturo, da gazi vero v človekovo božje poslanstvo, da mesto ljubezni gospodari sovraštvo, da se daleč v stran odmaknejo vse lepe besede o bratstvu med narodi, o zveličanju človeka, o moči večnih resnic in pravic.

Človek preplašen stoji pred grozno resnico in z rokami zakriva svoj obraz, da bi se potopil v misli in z njimi dognal vzroke, ki so v človekovi duši pustili zopet razdivjati hudičeve naklepe. Ves potrt, obupan in malodušen komaj upa človek pozdraviti dih novega leta, ki je za človeški rod že od pradednin zarja novih upov, nove vere v boljše dni. Pogled na krvavo zarjo jemlje upe in trga na kose vsako vero v lepše dni... Ali je še vredno živeti? Ali je človeškemu rodu še usojeno, da bo doživel dan resničnega miru, čas resnične notranje vere v človekovo večno življenje v oblasti ljubezni in božje milosti? Ali ne zijaajo pred nami sami črni brenadi in ali so kje bele ceste, ki peljejo kvišku, gori in lepe dni dejavnega bratstva med ljudmi? Ali je človek še sposoben za plemenitejšo življenje, ali so med nami še kje vidni resnični anostoli božje besede in dejavne ljubezni, spoštovanja, pomoči, odpuščanja? Kje so apostoli, kje hodijo, kam so usmerjeni njih dnevniki koraki, katera so njih dnevniki koraki, katera so njih velika dejanja, po čem jih spoznamo, po katerih znamenjih se ločijo od hudičeve armade? Kje je velika bela črta ločnice, ki loči dobre od slabih, ki deli armado bogaboječih od nečestihov, zatiralcev, malikovalcev, kapitalistov, političnih verižnikov, od samogoltnih sebičnejev, ki trgujejo z vero in z nevero, od volkov v ovčji obleki, ki z razvitimi belimi zastavami hodijo med ljudskimi množicami, da jih varajo in zavarajo, da dosega svoje koristi? Ali je še vidna ta črta ločnice, vsaj med nami malimi, ali je že tudi ves naš rod zgneten veno samo črno nezoblikovano gmo-to, ki samo še tuli, divja, ugonablja, sovraži?

Tako butajo misli po glavi, srce bije nemirno, v oči silijo solze, ki hočejo biti veliko znamenje vsesplošne žalosti nad usodo človeka, ljudskih občestev — in našega lastnega naroda.

O, da, skozi misli je še švignil blisk vere in upanja! Še je vidna bela črta ločnice, ki deli na dvoje dve armadi, eno, ki hoče bojevati boj za resnico in pravico, za resnično vero, boj za zmago ljubezni nad sovraštvom, boj za zmago poštenja nad binavščino, boj za resničnega človeka, boj za pravega Boga, boj za pravo zmago božjega razodetja, boj za pravice in dostojanstvo človeka, za boljši družabni red, ki bo bolj spoštoval delo in ustvarjalna prizadevanja. Ostala bo pa še

tudi druga armada, vojska hudičeva in vseh njegovih pomagačev. Ta vojska je velika in močna! O, da, še vidi naše oko zarjo, ki je znanilka lepega solnčnega dne. Naš rod je še zdrav, je še krepak, je še vedno poln dobre volje, še vedno je sposoben, da raste kvišku k moralni in duhovni popolnosti, močan je še dovolj, da razbije vse okove, ki ga skušajo oklepati v suženjstvo duš in teles.

Naš pogled je obstal na desnem krilu naše hrabre vojske. Na desnem krilu, na čelu krepkih mož in fantov, stoje zravnane postave naših ponosnih slovenskih delavcev, kot smreke so visoki in ravni, kot triglavska stena so plečati in pogled jim je svetel in čist kot sijaj jutranjice. Na vse strani je pogled razlit, preko vse domovine so misli raztegnjene, v njih sreči sta vera in pogum, v dušah nepokvarjena poštenost, ki mora še čudeže ustvarjati. Na desnem krilu naše narodne skupnosti je postrojena garda naših borcev za socialni napredek, za narodne pravice in narodno kulturo, garda borcev za politično svobodo, za demokratizacijo gospodarskega in političnega življenja. Kot jeklena veriga stoji ta četa, in nč nas strah! Vi ste jezdeci, ki ste od usode določeni, da jahate naprej, če treba tudi skozi temo in preko prepadov! Vam je dano, da ste neustrašeni in borbeni, kadar gre za boj za večne pravice človeka in naroda.

Pogled na Vas tudi v črni temi današnjih dni uziga v nas za novo leto novo vero in nova upanja v zmago dobrega nad slabim; kajti Vi ste globoko ukoreninjeni v zemlji domači, iz katere vro na dan samo dobri sokovi, Vaših duš ni pokvarila samopašna gonja pokvarjencev in prišepetavanja onih, ki v zablodi za svoja škodljiva početja iščejo žrtev med Vami. Vi se borite za svoje socialne pravice, ker ste prepričani, da je naš gospodarski razvoj solidno le takrat zagotovljen, ako ne ustvarja bednih in revnih proletarcev, ki so z dušo brezbrizni za usodo naroda. Novo leto naj bi tudi v tem pogledu prineslo novo spoznanje: da boj za socialni napredek pomeni boj za ojačeno obrambno moč naroda.

Nova vsebina »Nove Pravede« ima tale namen: da v vrstah slovenskega delavca krepki narodno zavest, da delavca usposablja za velike naloge, ki mu jih nalaga težina časa, da delavec ostane pionir slovenske in jugoslovenske kulture, etike in morale, da bo ostal zvest načelom demokracije, političnega in kulturnega napredka. Časopis je za slovenskega delavca vsakokrat nova spomlad, ki daje nov pogum in nove moči.

Res je: delavci bodo pred zgodovino naroda in države izpolnili svojo dolžnost. Narod pa ima nalogo, da v delavstvu spozna zgodovinsko poslanstvo, ki mu je od Boga in usode določeno!

Tako naj bo!

Vaš

Dr. Joža Bohinjec.

Volitve obratnih zaupnikov

Po zakonitih predpisih bi se morale vršiti volitve obratnih zaupnikov vedno januarja meseca. Lansko leto, ko je Jugoras prevzel Delavske zbornice, se je prvič odkar obstojajo obratni zaupniki, odlagalo volitve od meseca na mesec. Najprej so bile volitve odložene na mesec marc, pozneje na maj, vršile so se pa volitve šele med 15. julijem in 15. avgustom. Pri volitvah, ki so se izvršile v neugodnih razmerah, je dobila Narodno-strokovna zveza 368 obratnih zaupnikov, ki zastopajo 8182 delavcev. Za leto 1940 bi se morale vršiti volitve obratnih zaupnikov zopet januarja meseca. Iz Beograda poročajo, da je Jugoras posredoval pri ministrstvu za socialno politiko in narodno zdravje, da bi se volitve obratnih zaupnikov odložile na mesec maj. Mislimo, da ni prav nobenega stvarnega razloga, da bi se volitve ne izvršile v zakonitem roku. Važno bi le bilo, da bi ministrstvo odločno ukazalo, da morajo biti volitve v resnici svobodne...

Cene se bodo kontrolirale

Skoraj bo izšla uredba, s katero bo ustanovljen poseben kontrolni urad, ki naj nadzira in določa cene blagu, ki je napredaj konsumentom. Kontrolni urad bo nadziral cene tako v veletrgovini, kot pri detajlnih trgovcih. Iz kompetence kontrolnega urada tudi niso izvzeti karteli in industrijska podjetja. Postavljeni bodo posebni pokrajinski kontrolorji cen, katerim bodo dodeljeni odbori za kontrolo cen. Kontrolorji cen imajo pravico vpogleda v vse knjige in listine, ki se nanašajo na cene blagu. Dobrega namena uredbi o kontroli cen ni odrekati. Prav je, da se zajezi špekulacija in neupravičeno navijanje cen. Seveda je na uspeh kontrolnih uradov odvisen od tega, če bodo razpolagali s strokovno usposobljenim osebjem. V nasprotnem slučaju bi dobili le nov birokratični aparat, ki bi bil brez vpliva na ceno na tržišču. Mišljenja smo tudi, da se cene ne bo regulirala samo z uredbami in kontrolami. Državna uprava bo morala tudi dejansko intervenirati vsaj na živilskem trgu in z javnimi aprovizacijami preprečiti, da se draže celo živila, katerih imamo v državi na pretek na razpolago.

Jugoras polaga mandate

Izvršni odbor Jugorasa je 27. decembra sprejel resolucijo, v kateri poziva vse svoje predstavnike v plenumu in v odborih Delavskih zbornic v Beogradu, Novem Sadu, Skoplju in v Ljubljani, da predlože kolektivno ostavko na imenovane položaje in to v znak protesta, ker je gospod minister za socialno politiko in narodno zdravje brez zaslusljanja Jugorasa in Delavskih zbornic predpisal uredbo o novi organizaciji Borz dela. Sklep Jugorasa je bil sicer priobčen v časopisju, če se bo pa tudi izvedel je pa drugo vprašanje.

Zahteve stavbinskih delavcev

Posredna delegacija predstavnikov delodajalskih združenj in delavskih strokovnih organizacij je pretekli teden predložila gospodu banu spomenico, s katero obvešča oblast o stanju pogajanj za podaljšanje kolektivne pogodbe stavbinskega delavstva. Spomenica ugotavlja, da sta se tekom pogajanj pojavili dve stalni in je nasprotje mogoče premostiti le z zakonskimi ukrepi kr. vlade.

Stavbino delavstvo zahteva: Vsled občutnega porasta draginje, pod katerim trpi v prvi vrsti stavbino delavstvo, ki je le sezonsko zaposleno, se morajo obstoječe mezdne za vsa dela brez izjeme zvišati za 20%, ostale določbe kolektivne pogodbe pa poenostaviti na nedolgi skušeni zadnjih let spremeniti, da bodo odgovarjale dejanskim potrebam.

Na to zahtevo delavcev so odgovorili delodajalci: Smo proti podaljšanju kolektivne pogodbe, dokler ne bo kolektivna pogodba obvezna tudi za samoupravne oblasti in privatnike, ki izvajajo gradbena dela v lastni režiji, dokler ne bo uveljavljen zakon o šumarstvu in dokler se ne izrečene določila § 47 obrtnega zakona, ki dovoljujejo dela v lastni režiji pod nadzorstvom, ki se pa dejansko ne izvaja in se s tem načinom dela le skrivajo šumarji za imetnike obrti.

Delavci v načelu soglašajo z zahtevami

delodajalcev, četudi so mišljenja, da bi se navzlic temu morala takoj skleniti nova kolektivna pogodba, ki bo predpisala vsaj 20% višje mezd. Zahteve delodajalcev je delavstvo na pristojnih mestih pripravljeno z vso silo podpreti, vendar pa ne more čakati na povišanje mezd, ker je draginja vsaki dan večja. Pravilno bi bilo, da bi imeli dve sporedni akciji, eno za zvišanje mezd in drugo, da se ustrezne zahtevam stavbenikov. Postavljati v odvisnost rešitev enega vprašanja od drugega, ni v interesu delavstva. Vsaj delavstvo ne more čakati lačno toliko časa, da se reši vprašanje novelizacije obrtnega zakona, vprašanje predpisov o licitacijah pri javnih delih in vprašanje šumarjev.

Gospod ban je delegaciji obljubil, da se bo pri centralnih oblasteh zavzel za povolno rešitev zahtev, ki so jih predlagali stavbeniki in da je predložil tudi predlog, da se poviša minimalna osnovna mezda od 2 na 3 dinarje na uro.

Odbor, ki je sestavljen za pogajanja za podaljšanje kolektivne pogodbe za stavbino delavstvo, bo v prihodnjih dneh tudi osebno interveniral pri odločitvah ministrstvih v Beogradu, da se ustrezne zahtevam delodajalcev, da bi potem lahko brez zadržkov dobili stavbinski delavci novo, boljše kolektivno pogodbo.

Reorganizacija Borz dela

V uredbi o prenosu poslov socialne politike in narodnega zdravja na banovino Hrvatsko je med drugim določeno, da preidejo posli samoupravnega finančnega in administrativnega značaja, ki niso skupni iz pristojnosti Osrednje uprave za posredovanje dela, na Glavne uprave za posredovanje dela, ki se ustanovijo za banovino Hrvatsko v Zagrebu, za dravsko banovino v Ljubljani in za ostale banovine v Beogradu. Glede na to določbo je minister za socialno politiko in narodno zdravje izdal dne 21. decembra naredbo o izvedbi čl. 5 o prenosu poslov socialne politike in narodnega zdravja, ki določa med drugim:

S 1. januarjem 1940 se ustanove v Beogradu, Zagrebu in v Ljubljani Glavne uprave za posredovanje dela. V pristojnost Glavnih uprav spadajo vsi posli, katere je dosedaj izvrševala Osrednja uprava za posredovanje dela. Na čelu Glavne uprave je upravnik, katerega postavi ban iz vrst višjih strokovnih državnih uradnikov, ali iz vrst višjih strokovnih uradnikov banovine z visokošolsko izobrazbo. V Glavnem odboru so zastopani predstavniki delodajalcev in delojemalcev.

Od 1. januarja 1940 dalje nakazujejo pristojni Okrožni uradi za zavarovanje delavcev neposredno javnim Borzam dela prispevek za borze dela po odbitku 5% za manipulativne stroške, ki ostanejo kot odškodnina Suzorju. Od pobranih prispevkov se nadalje odbije 7%, ki se nakažejo Glavni upravi in 3%, ki se nakažejo Osrednji upravi za posredovanje dela. Glavne uprave morajo naloziti denar pri Državni hipotekarni banki, oziroma pri njenih podružnicah, ali pri Banovinskih hranilnicah.

V pristojnost Osrednje uprave za posredovanje dela spadajo vsi posli, ki se nanašajo na celo državo in katere ji **soglasno** dodeli predsedništvo Osrednje uprave. Uredba navaja, da spada v pristojnost Osrednje uprave za posredovanje dela predvsem vodstvo centralnega književnega statistika, urejevanje socialne knjižnice, izdajanje uradnega glasila znanstveno raziskovanje vprašanj iz področja zaposlitve delavstva, sodelovanje z oblastmi in ustanovami v svrhu zaštite izseljencev in skrb, da na enak način poslujejo vse uprave za posredovanje dela. Predsedništvo Osrednje uprave tvorijo upravniki Glavnih uprav in upravnik Osrednje uprave. Osrednja uprava je dolžna, da do konca ja-

nuarja 1940 skliče predsedništvo Osrednje uprave, ki sklepa o obračunu in razdelitvi splošnega rezervnega fonda.

Z ministrsko uredbo z dne 21. decembra bodo Borze dela v Ljubljani, Celju, Mariboru in Murski Soboti podrejene Glavni upravi za posredovanje dela v Ljubljani, ki bo razpolagala tudi z vsemi sredstvi, ki so se v Sloveniji nabrala za Borze dela (izvzemši odbitke, ki smo jih navedli). Decentralizacija Borz dela je s tem dosežena. Upamo, da bo sledila tudi notranja reorganizacija Borz dela in da bo predvsem odstranjen birokratizem, ki je doslej onemogočal pravi razvoj Borz dela. Tudi razdeljevanje podpor bo treba postaviti na nove osnove.

Ministrska uredba ima le to slabo stran, da tvorijo predsedništvo Osrednje uprave le upravniki Glavnih uprav, ki so vsi imenovani uradniki. V predsedništvu Osrednje uprave bi morali že biti zastopani tudi predstavniki delodajalcev in delojemalcev. Položaj bo tem manj vzdržan, kakor hitro se izvrše v samouprave Borz dela volitve. Nemogoča bo situacija, da bo glavno in vrhovno predstavništvo Borz dela sestavljeno iz uradnikov, dočim bodo podrejene ustanove izvoljene.

Mezde se morajo regulirati

Na anketi pri kr. banski upravi so tako zastopniki oblasti, kot delodajalcev priznali upravičenost delavskih zahtev po zvišanju mezd. Uradno je bilo ugotovljeno, da so se cene življenskim potrebščinam znatno zvišale. Delavstvo že doslej ni imelo dohodkov, ki bi odgovarjali najskromnejšemu ekstenznemu minimumu. Draginja je le še bolj poslabšala položaj delavstva. Vprašanje je le, ali bodo podjetniki zvišali mezde za toliko, kolikor je porastla draginja, ali pa le za nekaj odstotkov. Vsi znaki kažejo, da podjetniki niso voljni povišati mezd v višini, kot to odgovarja draginji. Ne bo drugega izhoda, kot da bo oblast posegla vmes in z uredbami regulirala prejemke delavstva. Današnji resni čas ne dopušča, da bi bile predolge delavske množice nezadovoljne. Mezdna gibanja, ki bi bila neizbežna spričo nezadostnih prejemkov delavstva, bi ogrožala socialni mir.

Kje so trgovski pomočniki?

Minister za socialno politiko in narodno zdravje je podpisal naredbo, s katero se razširi obvezno pokojninsko zavarovanje za nameščence tudi na zobotehnike in strojnike z izpitom. Po naredbi stoji zavarovanje v veljavo dne 1. februarja 1940. Minister ima pa pooblastilo v finančnem zakonu, da razširi nameščensko pokojninsko zavarovanje tudi na trgovske pomočnike. Pokojninski zavodi za nameščence so ministrstvu predložili osnutek naredbe o zavarovanju trgovskih pomočnikov še ni izšla, četudi je bila za podane navedbo o zavarovanju trgovskih pomočnikov še ni izšla, če tudi je bila za podpis pripravljena v istem času, kot naredba o zavarovanju zobotehnikov in strojnikov. Vse nameščenske organizacije iz Slovenije so poslale gospodu ministru za socialno politiko brzojavke, v katerih ga prosijo, da takoj izda uredbo o zavarovanju trgovskih pomočnikov.

Centralno tajništvo D.Z.

Leta 1924 je bilo ustanovljeno Centralno tajništvo Delavskih zbornic. Centralno tajništvo je prostovoljna ustanova, katere namen je bil, da izvršuje za Delavske zbornice v Beogradu pri oblasteh intervencije in da vodi iniciativo v vseh splošno važnih socialnih vprašanjih v državi. Centralno tajništvo je le deloma vršilo svojo nalogo. V Centralnem tajništvu so bili vedno uslužbeni člani beogradskih strokovnih organizacij. Mnogolet je bil tajnik Centralnega tajništva g. dr. Živko Topalović, sedaj je pa eno leto g. Popović, član Jugorasa. Slovenci so imeli v Centralnem tajništvu le enega podrejenega uradnika, Hrvatje pa nobenega. Provažun Centralnega tajništva je znašal okrog 900 tisoč dinarjev letno. K tem stroškom so prispevale zagrebška Delavska zbornica 350 tisoč, ljubljanska 200 tisoč in splitska 80 tisoč dinarjev. Sedaj je zagrebška Delavska zbornica sklenila, da izstopi iz Centralnega tajništva Delavskih zbornic. Z izstopom zagrebške Delavske zbornice se bo moral Centralni sekretariat zelo omejit pri izdatkih in rešitve bo moralo vprašanje, ali ostalim zbornicam še kaže, da vzdržujejo v sedanjem obsegu centralno tajništvo. Mislimo da bi se moralo centralno tajništvo Delavskih zbornic popolnoma reorganizirati in da bi se moral na novo določiti njegov delokrog.

Prejemki železničarjem

Minister Beslić je na shodu v Subotici izjavil, da se bodo s 1. januarjem povečali prejemki vsemu železniškemu osebju za 20. odstotkov, železniškim delavcem pa za 10 odstotkov (delavci so bili že preje deležni poviška mezd). Prav tako se bo pričela v najkrajšem času razprava o ureditvi drugih vprašanj socialnega in zdravstvenega značaja v prometnem resoru. Minister je s svojo izjavo o prometnem osebju potrdil tudi zahtevo ostalega delavstva, da se morajo plače povišati vsaj za 20%, če se upošteva draginja, ki je zadnji čas nastopila. Vzgladu uprave železnice bo morala slediti tudi industrija, ki se sedaj še vedno brani povišati plače delavcem za 20%.

Povišanje minimalne mezd

Minister za socialno politiko sklicuje za 23. januarja v Beogradu anketo, katere bo razpravljala o povišanju osnovne minimalne mezd za vso državo. V naši banovini znaša danes minimalna mezda 2 din do 3 din, ker je ban upravičen, da določi minimalno mezdo za 50% preko osnovne minimalne mezd. Če bi obveljal predlog, da se osnovna minimalna mezda za vso državo zviša na 3 dinarje, potem je pričakovati, da bi v naši banovini znašala minimalna mezda od 3 do 4.50 na uro.

Pismo s češkega

Praga, decembra

V Pragi se je še lani po usodnem münchenskem sporazumu opazalo bogastvo in trgovine so bile ob lanskem božiču komaj kos navalu nakupujočega občinstva. Letos vsega tega ni bilo. Prav pred prazniki je bila za dolgo vrsto blaga prodaja znatno omejena. Letos pa so šle zelo v denar knjige vseh vrst. Nikoli doslej se ni na božič prodalo toliko knjig kakor letos. To je pripisovati v nemajhnih meri razpoloženju ljudstva, ki v današnji stiski išče utehe v branju.

Draginja tudi na Češkem stalno narašča. Od 1. septembra so po uradnih podatkih cene narasle za 5 odstotkov. Razen za hrano je hudo zlasti za milo, obutev in obleko. Pred božičem so v listih in po radiu pozivali zlasti premožnejše sloje, ki imajo kakršnokoli zalogo obleke in obutev, naj za praznike ne kupujejo ničesar, da bi tako bila dana večja kakovost nakupa delavcem in nameščencem. Število čeških delavcev, ki so bili odpo-

slani na delo v Nemčijo, presega že 100.000. Zanje je začel izhajati poseben dnevnik, ki ga vsak delavec prejema brezplačno. V prvi številki lista je objavljen članek predsednika dr. Hache pod naslovom »Mi vas ne bomo pozabili«. Članek zagotavlja, da na delavce v Nemčiji misli ves narod in z njim vlada.

Nemški podžupan v Pragi prof. dr. Pfizner je izdelal načrt za zgradnjo nemških predmestij v Pragi. Za nemško naselbino sta določeni predmestji Holešovice in Bubeneč. Od tod bo preseljeno vse češko prebivalstvo v druge dele Velike Prage, medtem ko bodo nemški prebivalci osredotočeni v imenovanih dveh mestnih okrajih.

Zlin, kjer so znane Batove tvornice, je bil doslej edino mesto s samo češkimi javnimi napisi. Zadnji teden pa je tudi Zlin dobil ukaz, da mora povsod na prvih mestih napraviti nemške napise v gotici, kakor je to že izvedeno po drugih mestih Češke in Moravske.

Politični pregled

Kakor je sklepati iz raznih dogodkov,

bodo državniški odnosi med Italijo in Sovjetsko Rusijo prekinjeni.

Italijanska vlada je pozvala svojega poslanca v Moskvi, naj pride v Italijo na dopust. Šele pred kratkim je imenovala sovjetska vlada Gorelkina za svojega novega poslanca v Rimu: ko pa je prišel v Rim, so se odnosi med Italijo in sovjetsko Rusijo glede na sovjetsko-finsko vojno znatno poslabšali. Te dni bi moral Gorelkin italijanskemu kralju izročiti svoja poverljiva pisma, do česar pa ni prišlo. Sovjetska vlada je svojega poslanca nenadno odpoklicala. Gorelkin je že zapustil Rim. Glede na to je tudi italijanska vlada poklicala svojega poslanca iz Moskve.

Iz Londona poročajo, da

bo Anglija vpoklicala letos še dva milijona vojakov,

tako da bo imela na kopnem, na morju in v zraku skupno okoli štiri milijone mož pod orožjem. Zadevni ukaz o vpoklicu dveh milijonov, odnosno o vojaški obveznosti, ki bo obsegala obveznike v starosti od 19. do 28. let, je kralj Jurij VI. že podpisal na seji kronskega sveta 1. januarja. Vpoklici posameznih letnikov se bodo izvršili v teku leta.

Iz Helsinkov poročajo, da

sovjetske čete neustavno neuspešno napadajo Mannerheimovo obrambno četo

Sovjetska vojska na tem odseku bojišča se čeni na 200.000 do 250.000 vojakov. Prihajajo na še nova ojačenja. Splošno se pričakuje, da se bo tu v kratkem začel odločilni sovjetski napad. Po finskih poročilih so bile finske čete zadne dni na vseh svojih bojiščih zmagovite. Poleg obilnega plena so zajele tudi cele batalione sovjetskih vojakov.

Iz Montevidea javljajo, da je

urugvajska vlada internirala nemški parnik »Tacoma«

kot pomožno vojno ladjo, ker v določenem času ni zapustila luke v Montevideu. Nemški poslanik pri urugvajski vladi je protestiral proti internaciji, češ da parnika »Tacoma« ni smatrati za pomožno vojno ladjo. Parnik »Tacoma« da je pomagal mornarjem z oklopnice »Admiral Graf Spee« le kot brodolomcem, ne da bi se bil sam udeleževal pomorske bitke. »Tacoma«, na kateri je zdaj poleg kapitana 60 nemških mornarjev, ne sme zapustiti pristanišča. Nemško oklopnico »Admiral Graf Spee« je kakor znano po bitki z angleškimi vojnimi ladjami zelo poškodovano sam potopil kapitan Langsdorf, ki je nato izvršil samomor.

Iz Tokia poročajo, da se je začela

severno od železniške proge Kanton-Hankov nova velika japonska ofenziva.

Japonske čete so zavzele že nekaj važnih krajev v Kvantungu. Neka japonska kolona je napredovala že do Intanga 130 km severno od Kantona. Kitajci se krepko branijo.

Po francoskih kakor nemških poročilih je na zapadnem bojišču mir.

Le sem in tja pride do manj pomembnih prask in do nekoliko živahnejše letalske delovnosti. Večje vojaške operacije onemogoča mrz.

Gospodarstvo

Tedenski tržni pregled

GOVED. Za kg žive teže so se trgovali v Slovenjem Gradcu: voli I. po 5, voli II. po 4, voli III. po 2 do 3, telice I. po 5, telice II. po 4, telice III. po 3, krave I. po 4, krave II. po 3, krave III. po 2, teleta I. po 6, teleta II. po 5 din; V Ljubljani pa: voli I. po 6 do 6,50, voli II. po 5 do 5,50, voli III. po 4 do 4,50, telice I. po 6 do 6,50, telice II. po 5 do 5,50, telice III. po 4 do 4,50, krave po 2,50 do 4,50, teleta po 6 do 7 din.

SVINJE. Za kg žive teže: v Ljubljani: do mači špeharji po 9 do 9,50, sremški špeharji 10,50 do 11, pršutarji po 8 do 8,50 din. V Radovljici: špeharji po 11, pršutarji po 8 do 9, v Šmarju pri Jelšah: špeharji po 12, pršutarji po 10, v Kamniku: špeharji po 9 do 10,50, pršutarji po 8 do 8,50, v Ptuj: špeharji po 8,25 do 9,75, pršutarji po 7 do 8, v Slovenjem Gradcu: pršutarji po 7 do 8 din.

SIROVE KOŽE. V Gornjem gradu: Goveje po 15, telečje po 17, svinjske po 10, v Slovenjem Gradcu: goveje po 12 do 14, v Ljubljani: goveje po 12 do 15, telečje po 16, svinjske po 6 do 10, v Šmarju pri Jelšah: goveje po 12, telečje do 13, svinjske po 6 do 8 din za kg.

VOLNA. V Slovenjem Gradcu: neoprana 10, oprana 20, v Radovljici: neoprana 35, oprana 45 din za kg.

SVINJSKA MAST. V Ljubljani: slanina 16 do 18, svinjska mast 21 do 22, v Radovljici: slanina 18, svinjska mast 21, v Kamniku: slanina 18, svinjska mast 20, v Mariboru: svinjska mast 18 do 20, sveža slanina domačih svinj 14 do 18, sveža slanina hrvaških svinj 15 do 16, prekajena slanina 15 do 25 din za kilogram.

FIZOL. V Radovljici 700 do 800, v Kamniku 400 do 500, v Mariboru 600 do 700, v Ljubljani 525 do 650 din za 100 kg.

KROMPIR. V Ljubljani 175 do 200, v Radovljici 150, v Kamniku 125 do 150, v Gor-

njem gradu 140, v Slovenjem Gradcu 150 din za 100 kg.

KRMA. V Ljubljani: seno 70, slama 30, v Šmarju pri Jelšah: lucerna 30 do 35, seno 50 do 80, slama 30, v Radovljici: seno 70, slama 40, v Gornjem gradu: seno 80, slama 50, v Slovenjem Gradcu: seno 85, slama 35 din za 100 kg.

JAJCA. Povprečna cena na Slovenskem 1 do 1,50 din za kos.

SIROVO MASLO. V Šmarju pri Jelšah 36, v Radovljici 42, v Gornjem gradu 20, v Slovenjem Gradcu 30 din za kg.

MED. V Ljubljani 18 do 21, v Kamniku 18 do 20, v Šmarju pri Jelšah do 18, v Radovljici 20 din za kg.

VINO. V okolici Šmarja pri Jelšah se trguje pri vinogradnikih navadno mešano vino po 3 do 5, finejše sortirano pa po 5 do 7 din za liter.

Sejmi

7. januarja: Smartno pri Litiji.

8. januarja: Krka, Nova cerkev, Šmarje pri Jelšah, Žerovnica;

9. januarja: Ljutomer (samo živinski), Metlika, Kamnik;

11. januarja: Planina pri Sevnici;

14. januarja: Sv. Filip pri Večerah,

Vrednost denarja

Na naših borzah smo dobili 2. januarja v devizah (prve številke pomenijo službene tečaje, druge v oklepajih pa tečaje na svobodnem trgu):

1 angleški funt za 174.90 do 178.10 (za 216.10 do 219.33) din;

100 francoskih frankov za 98.85 do 101.15 (za 122.19 do 124.49) din;

1 ameriški dolar za 44.24 do 44.84 (za 54.80 do 55.20) din;

1 švicarski frank za 9.95 do 10.05 (za 12.28 do 12.38) din;

1 holandski goldinar za 23.55 do 23.93 (za 29.09 do 29.47) din;

1 belgijsko belgo za 7.41 do 7.53 (za 9.16 do 9.28) din.

Vojna škoda se je trgovala v Beogradu po 425 din. Nemške klirinške marke so bile po 14.80 din.

Novice

* Po novi uredbi o rekviziciji so rekviziciji podvržena vsa zasebna in javna sredstva. »Službene novine« objavljajo uredbi o rekviziciji. Po nji se smatra rekvizicija za prisilno jemanje razpoložljivih sredstev za potrebe vojske in države, prav tako pa tudi za potrebe prebivalstva. Rekviziciji so podvržena vsa zasebna in javna sredstva na ozemlju Jugoslavije, tako jugoslovenskih kakor tujih državljanov, v kolikor niso izrecno izvzeta od rekvizicije. Rekvizicija se vrši samo tedaj, kadar potrebam ni mogoče zadostiti z rednimi sredstvi. Rekvirirana sredstva se plačujejo v denarju. Če pa ni na razpolago denarnih sredstev, se plačujejo v bonih kakor tudi v rekvizicijskih priznanicah. Način plačevanja se mora pravočasno objaviti prebivalstvu. Rekvizicija je lahko splošna ali krajeva. Uredba našteva sredstva, izvzeta od rekvizicije, med njimi orodje in pribor, ki služita posamezniku kot neogibno sredstvo za vzdrževanje. Glede hrane in krme določa uredba, da se ne more rekvirirati hrana, potrebna za štiri mesece od dneva rekvizicije. Po uredbi vrši rekvizicijo občinsko oblastvo, in sicer komisija treh članov, izmed katerih mora biti eden civilna oseba in član občinske uprave, kjer se rekvizicija vrši, razen v krajih, kjer ni občinskega oblastva. Vsak lastnik, ki mu je bilo kaj rekviriranega, ima pravico pritožiti se v mesecih po demobilizaciji, če ni zadovoljen z odškodnino.

Bralce in bralke opozarjamo, da se bo odslej roman začel zmerom na četrti strani.

* Stavka v Trbovljah se je končala. Pred novim letom se je končala stavka v trboveljskih premogokopnih obratih. Delavstvo je spoznalo položaj in nespametnost stavke. Trboveljski premogokopni obrati spet v redu delajo od 27. decembra zjutraj. Oblastva proizvedujejo za tistimi, ki so delavstvo zavedli v stavko.

* Povišanje prejemkov železničarjem. Po vesti iz Beograda so se 1. januarja povečali prejemki vsemu železniškemu osebju za 20 odstotkov, železniškim delavcem pa za 9 odstotkov.

* Sokolstvo proti sovražnikom države. Beograjski listi priobčujejo naslednjo izjavo sokolskega starešine Čede Milčiča v Mostaru: »Sokolstvo mora ugotoviti, da so politične stranke v medsebojni borbi za oblast pozabile splošne državne in narodne koristi. Naša državna jugoslovenska ladja je v strahoviti burji. Zaradi tega Sokoli v tem usodnem času ne smejo izdati svoje od Boga jim dane naloge v službi kralja in domovine. Zato zahtevamo od svojega vodstva, da uporabi vso svojo veljavnost, vso svojo pravno in duhovno silo za to, da narodnega edinstva za Sokole ne bo mogel nihče odpraviti, da v teh usodnih časih vse politične stranke pozabijo svoje strankerske koristi in račune in da složno prevzamejo odgovornost pred Bogom in narodom za nadaljno usodo domovine ter odločno nastopijo proti valu malodušja in nasilja, ki ga na načrtu izvaja komunizem. Te nasprotne države, kakor tudi vse ostale, ki izpodkopavajo temelje države, je treba razkrinkati.«

* Plače čevljarov v Ljubljani so se povišale. Na pogajanjih med zastopniki Združbe čevljarov mojstrov za sodni okraj Ljubljano in čevljarimi pomočniki, zastopanimi po Splošni delavski strokovni zvezi Jugoslavije v Ljubljani je bil dosežen sporazum, na podlagi katerega se prizna delavstvu od 1. januarja 15 odstotna draginjska doklada na kosmati zaslužek. Da se ne bo za vsak manjši porast ali padec draginje vršilo mezdnogibanje z ene ali druge strani, je sporazumljeno, da more šele 10 odstotni porast ali padec draginje povzročiti novo gibanje za zvišanje ali znižanje delavskih prejemkov. Kolektivna pogodba in tarifa z dne 24. aprila 1939. ostaneta brez spremembe nadalje v veljavi.

* Ga. Olipova je umrla. V Radovljici je preminila v 78. letu starosti blaga, nacional-

na žena ga. Neža Olipova. Bila je preprosta kmečka mati, žena trdega dela in zlate poštenosti. Svojo družino je vzgojila v strogo naprednem in nacionalnem duhu. Njen starejši sin dr. Janko Olip je znan slovenski odvetnik v Beogradu, mlajšega sina Boštjana pa je izgubila med vojno. V Murau na Štajerskem je bil med vojno zanetil upor 7. lovskega bataliona. Bil je obsojen na smrt in je padel pod krogami s klicem: »Živela Jugoslavija!« Razen sina Janka zapušča rainka Olipova mama še štiri hčere ter več vnukov in pravnukov. Bodi ji ohranjen časten spomin! Žalujemo svojcem izrekamo iskreno sožalje!

* Zadnji viški župan preminil. V Rožni dolini v Ljubljani je umrl v 70. letu starosti mizarški mojster g. Jurij Petrovič. Rainčič je bil zadnji viški župan pred priključitvijo viške občine k mestu Ljubljani. Županovale je viški občini 10 let in je za občino izredno mnogo storil. Nemahtne njegove zasluge so regulacija Gradašnice in Gluščice, električna razsvetljava, vodovod in kanalizacija. Mnogo je deloval tudi v rožnodolskem društvu. Po rodu je bil iz Podkraja pri Hrušici na Notranjskem. Zaslužnemu možu bodi časten spomin, njegovim svojcem naše sožalje!

* Smrt uglednega naprednjaka. V Goriški vasi pri Škocijanu je umrl tesarski mojster in posestnik g. Anton Rupar, star 66 let. Rainčič je bil izredno marljiv gospodar. Večkrat je bil izvoljen v občinski odbor. Ljudje so ga zaradi njegove vestnosti pri prevzetih delih povsod spoštovali. Možu, ki je bil zmerom v naprednih vrstah, bodi ohranjen blag spomin. Žalujemo svojcem naše sožalje!

* Kmetje koljejo živino doma. Zaradi slinavke v mariborskem okolišu niso dovoljeni živinski selmi. Zato živina kljub velikemu izvozu nima nobene cene. Kmetje v mnogih krajih več ne prodajajo živine prekupevalcem in mesarjem, temveč jo koljejo sami doma in prodajajo meso. Na ta način izkupijo za meso več, kakor bi dobili od prekupevalca.

* Nova odmera tarife za radijske aparate v gostilnah. Za radijske aparate v javnih lokalih se plačuje 30 din za mesec, za vsakodnevno sviranje v lokalih 50 din na mesec.

* Za dva kovača je preplaval ledenomrzlo reko. Skozi Glinu na Hrvaškem teče rečica Glina, na kateri je zgrajeno kopališče. Te dni je stala na kopališču skupina mlajših ljudi, ki so se med drugim razgovarjali tudi o tem,

za katero ceno bi se kdo upal preplavati reko. Trgovski pomočnik Bogdan Pučuča je izjavil, da bi preplaval reko sem in tja za dva kovača. To vsoto so navzočni hitro zbrali. Nato se je Pučuča slegel, skočil v vodo ter spaval na drugi breg in nazaj. Nato se je oblekel, spravil dva kovača in šel na sprehod.

* Žena je umrla, mož pa je moral v bolnišnico. Na sveti večer je nenadno zadela kap ženo upokojenega železničarja Ivana Puklavca, stanujočega v Pernici. Mož je hotel k zdravniku, toda na poledenelih tleh ni mogel spodrsniti. Padel je tako nesrečno, da se je ves potolkel po glavi in obležal na cesti. Nezvestnega so našli ljudje in spravili v bolnišnico. Njegovi ženi seveda ni bilo pomoči, ker je bila že mrtva.

* Smrt v vodnjaku. Pri posestniku Karlu Tainšku v Košnici so popivali vso noč v družbi godbenikov. Zjutraj pa je šel Karel Tainšek krmit živino. Po lestvi je stopal na kozolec, pa je izgubil ravnotežje in padel naravnost v vodnjak. Ko so ga kmalu nato našli, je bil že mrtev.

* Dva požara. V Senčurju pri Kranju je te dni gorelo Posestniku Beliharju so otroci podtaknili ogenj in mu je zgorel del gospodarskega poslopja. V Britofu pri Kranju pa je gorelo pri mežnarju. Zaradi slabega dimnika so se vnele saje in je zgorelo vse podstrešje s senom, ki je bilo spravljeno v njem. Gasilci so preprečili, da se požar ni razširil dalje.

* Utonila je v domačem vodnjaku. 60-letna Katra Medvedova v Čepovanu je podila kokoši v kokošnjak. Pri vodnjaku je mahnila za neko kokošjo, a pri tem ji je spodrsnilo, da se je nagnila čez ogradni zid in padla v vodnjak. Domači so ji sicer takoj prihiteli na pomoč, a vendar je niso mogli dovoli nado spraviti iz vode. Medtem pa je nesrečnica utonila. Nesreča je zbudila v Čepovanu globoko sočutje s hudo prizadeto družino.

* Smrtna nesreča kretničarja. Emil Pavletič, 27 let stari kretničar, je bil zaposlen pri železnici v Pulju in podrejen neposredno vojaškemu oblastvom. Pred dnevi so premikali s turske postaje v bližino skladišče rekonov starega železnice. Pavletiča pa je nenadno pri delu spodneslo, da je padel naravnost pod železniški voz, ki ga je povozil. Bil je takoj mrtev. Mož je zapustil ženo in tri nedorasle otroke.

* Pes je preprečil večji požar. V Potrebno-

vi hiši pri Sv. Križu blizu Litije so zaradi

mu je videlo, da ne. »Seveda, v ječi človeka mine napuh! Prej mu ni bilo nič dovolj visoko in dovolj dobro. Jaz sem mu bil premalo, da bi ga bil bril in strigel. Da mu napravim prave stopnice na vrhu glave, mi je zabrusil. Rajši se peljal v mesto in plačal tam dvajset krajcarjev za striženje. Seveda, preveč denarja je imel.«

* Vražje ponosen je bil, je nadaljeval nekdo drugi. »Če nisi hodil z njim skupaj v šolo, ga nisi smel tikati.«

Spet se je na široko razpletel pogovor o Bukovniku.

Tedaj je stopil v izbo Berce. Če bi bil prišel sam župnik, ne bi bili ljudje tako hitro potihnili, kakor so zdaj.

Ostir se je v zadregi ozrl naokoli in stopil k mizi. »Malo kave mi dajte najprej, je rekel Berce.«

»Na zdravje, gospod Berce!« je zaklical brivec in se približal njegovi mizi.

Drugi so pozorno čakali, kaj bo zdaj.

»Na zdravje! Na zdravje! je suho odzdravil Berce. Tedaj so se odprla vrata in za deklo, ki je skočila v izbo, je prišel Bukovnikov Henrik. Nihče ni videl ne dekle ne Henrika. Vsi so gledali proti Bercetovi mizi. Henrik je najprej obstal, kakor ne bi bil vedel, kaj naj stori. Potem je sedel na stol v kotu pri točilni mizi. Ko je v sodni dvorani omedlel, ga je dala mati spraviti v gostilno. Pa se je hitro opomogel. Potem je prišel nekdo z novico, da so očeta oprostili. Tedaj je mati šla po očeta. On pa je ostal sam v gostilni in tu čakal na starše.

»Kaj ste pa tako molčeči, gospod Berce, je vprašal brivec. »Ali ste morda jezni?«

Pont Keller

8

DOM Roman z gora

Poslovenil B R

Vse vprek so govorili. Obrazi so jim žareli in tudi najbolj zaspani in počasni med njimi so bili razburjeni. Izpodbujala jih je še pi-jaka, ki se je niso branili. Samo o Bukovniku so govorili.

Mimo je šla godba. Toda le nekaj žensk je stopilo k oknu, moški se za takšne zabave danes niso brigali.

Kmečki fant je stopil v izbo in sporočil svojemu gospodarju, »da je njegov konj tako čuden in da ga menda zaviha.« Drugače bi bili v taknem primeru vsi tekli v hlev, kjer bi bil vsakdo hotel pokazati svojo izkušnost pri konjskih boleznih. Danes pa je lastnik konja komaj pregovoril svojega svaka, da sta šla pogledat, kako je prav za prav s konjem.

Tako je bilo, kakor takrat, ko mlatilnica ronota na dvorišču.

Toda kakor gospodar prekriči tudi hrup mlatilnice, tako so imeli tudi tu moža, ki je znal biti glasnejši od vseh drugih.

To je bil vaški brivec.

»Da, državni pravdnik — ta je mož! Zagovornik — zagovornik je pa kakor žid! Za denar je pač delal! Toda državni pravdnik, ta je znal povedati svoje! Gromska strela, ta je vsem znal brati kozie molitvice!«

Potem so se nekoliko pomirili in brivec je lahko nadaljeval: »Kdo naj bi bil, če ne on? Nobenega potepuha ni bilo tisti dan na va-

si. Ali ste mar katerega videli? Jaz ne! In da bi bil kdo iz vasi? V naši vasi ni požigalcev — razen — če —«

»Da ne boš česa rekel o Bercetu!« ga je nekdo posvaril.

»Kdo pa govori o Bercetu? Kvečjemu Bernik! Ta bo pa že vedel, zakaj se vleče za Bukovnikove.«

Se tiše je postalo. Le nekateri so se pomisljivo nasmihali in Oreharica je zvedavo pogledala naokoli.

Brivec je spet povzel besedo:

»Nikomur ne privoščim hudega, toda Berniku je čisto prav. Zdaj jo je dobil po željstih! Ali še veste, kako je takrat napravil tisto posmehljivo pesem name: »Najprej padar v hišo, potlej smrt...« Le smejte se, kakor ste se takrat smejali — toda koga pusti Bernik v miru? Nikogar! Prav nikogar! Misli si, da je pametnejši kakor kmetje. Takšen prismojen cunjar! Zdaj bo lahko tri dni v kehi pesmi delal! Državni pravdnik se ne pusti kar tako kot drugi. Bo vsaj čutil, kaj se pravi obdelovati poštene ljudi!«

»Brivec je pa tiček!« je nekdo vzkliknil ves navdušen.

»Saj vam rečem, je vneto nadaljeval brivec, »da bi moral biti jaz za pričo. Drugače bi se bilo končalo! Vse bi bil povedal, da bi se bilo gospodom malo posvetilo. Če pa kličejo seveda Roglje in take ljudi —«

Vsi so se zasmejali.

»Osel je gobezdal o duraku, kakor bi bilo to kaj v zvezi z ognjem — saj so se vsi smejali, ko ga je tako polomil. Toda takšne priče je Bukovnik potreboval!...«

»Nekaj pa rečem. Prav dobro se Bukovnik na zatožni klopi ni počutil, — na obrazu se

hudega mraza naložili v peč več kakor drugače. Ko so legli k počitku, je bilo v peči še nekaj žerjavice. Čev je speljana mimo trama in proti jutru se je vnelo lesovje na podstrešju. Vsi hišni stanovanke so trdno spali in ni nihče opazil ognja. Pes pa je zaradi ognja začel lajati in skakati, zaradi česar so se stanovanke zbudili in šli gledat. Hitro so začeli donášati na podstrešje vodo in gasiti goreč les. Čez čas se jim je posrečilo pogasiti ravnovje. Bilo pa je že res v poslednjem trenutku. Malo kasneje bi bil ogenj zajel vse podstrešje in hišo.

* **Nevaren požar ob izviru nafte.** V Peklenici pri Čakovcu je večji izvir nafte, ki ga že nekaj časa izkoriščajo. Delajo samo podnevi, ponoči pa straži naprave nočni paznik. Ta je nedavno ponoči zaradi mraza zakuril ogenj in pri ognju zaspal. Plameni pa so prav kmalu preskočili na leseno barako, v kateri je bilo spravljeno orodje za vrtnanje. Ogenj se je nato razširil tudi na ostale zgradbe okrog vrelca. Prihiteji so gasilci, ki se jim je z velikim naporom posrečilo zaleteti ogenj tako, da se ni razširil na izvir nafte.

* **Volkovi pod Velebitom.** V severni Dalmaciji in v Hrvatskem Primorju je zavladal hud mraz, ki je prignjal iz velebitskih gozdov volkove. V nekaterih vaseh pod Velebitom so se pojavili volkovi v večjih tolpah in napravili precej škode po hlevih.

* **Iz drvečega vlaka skočil in se ubil.** Na povratku iz Belgije v domovino je ladijski kurjač Šime Keran, doma iz Sukušana pri Bogaču ob morju, blizu Trbovelj skočil iz vlaka. Padel je tako nesrečno, da si je prebil lobanjo. Komaj 36-leten zapušča doma ženo in tri nepreskrbljene otročiče, katerim je nesebežna darila. Pogreb je bil na božični dan na trboveljskem pokopališču. Bodi mu lahka slovenska zemlja!

* **Brez sledu.** Trgovka Zofija Lešnikova, stanujoča v Taborski ulici 6 v Mariboru, je prijavila policiji, da je na Stefanovo izginila njena 36letna služkinja Neža Pušnikova. Dejala je, da gre na sprehod. Odtlej se Pušnikova ni več vrnila. Policija skuša zdaj dognati usodo pogrešane služkinje.

* **Samomer.** V Gradiščaku pri Sv. Lovrencu v Slov. goricah se je v očetovi viničariji obesil 24letni posestnikov sin Lovrec Rep. Sosedje, ki so ga našli, so ga takoj poskušali obuditi k življenju z umetnim dihanjem, vendar so ostali vsi poskusi zaman. Rep je imel prekinjen dan s svojim bratom prepri, med ka-

terim ga je ranil z nožem. To si je vzel tako k srcu, da si je končal življenje.

* **Lovce ustrelil fanta.** Nedavno sta šla lovca Cividini in Gjorgjevič iz Karlovca na lov v Ozalji. V vasi Preseki ju je srečala skupina fantov, ki so jima začeli groziti in zahtevali od njiju, da morata takoj zapustiti lovišče in odložiti puški. Lovca je spremljal gozdar Nikola Horvat Mislč, da ga hočejo fantje napasti, je ustrelil med nje. Zadel je Janka Videčka, ki je kmalu izdihnil.

* **Odmev hude avtomobilske nesreče pred sodiščem.** Šofer France Colnar je 18. marca lani vozil z avtomobilom dva potnika po državni cesti iz Ljubljane proti Št. Vidu. Vozil je, kakor naglašajo obtožnica, na ravni tlakovani cesti nepravilno in tako neprevidno, da je zakrivil hudo nesrečo. Pri remizi je hotel z veliko brzino prehiteti drugega avtomobilista in vmes je prišel še kolesar Josip Bizjak. Pri naglem prehitovanju pa je avto z vso silo zadel v tramvajski voz. Suneč je v tramvaju na zadnji strani sedečega Ivana Rožmana vrget ob tla. Rožman je dobil hud pretres možganov in prelom lobanje. Za temi poškodbami je pozneje umrl v bolnišnici. Pred kazenskim malim senatom v Ljubljani je bil šofer France Colnar obsojen zaradi prestopka zoper varnost javnega prometa in življenja ljudi na štiri mesece zapora.

* **Zasledovan slepar.** Tvrdka »Univerzal« v Domžalah je prijavila oblastvom blivšega knjigovodje Ivana Cedilnika, češ da jo je osleparil za 195.000 din. Cedilnik, star 40 let in doma iz Rodice, je izginil. Sodišče je izdalo za njim tirnico. Cedilnik je visoke postave, podolgovatega suhega obraza, črnih las in nosi stalno očala.

* **Pobegnil iz zapore.** Iz zaporov okrožnega sodišča v Novem mestu je že pred božičnimi prazniki pobegnil 21-letni Alojzij Cesar, ki je sedel zaradi tatvin in drugih grehov. Zasledovanec je doma iz okolice Mirne peči.

* **Ponarejalec denarja pod ključem.** Orožniki so te dni ujeli cigana Janka Brajdiča iz novomeške okolice, ki je bil vodja družbe, ponarejajoče denar. Njegove pajdase so že prej spravili na varno.

* **Pet let bodo imeli mir prebivalci Dravske doline,** ki jo je strahoval zloglasni vlomilec in tat 25letni Valentin Štrukelj. Štrukelj je bil namreč te dni pred malim senatom mariborskega okrožnega sodišča obsojen na pet let

robije, ker je izvršil 18 vlomov in tatvin. Pri razpravi je Štrukelj, ki je bil že šestkrat kaznovan, svoje grehe priznal.

* **Se pred cerkvijo nisi varen pred nožem.** Na božič po končanem popoldanskem cerkvenem opravilu so se po stari kmečki navadi zbrali možje in fantje pred cerkvijo pri Sv. Urbanu blizu Ptujja. Med tem so bili tudi 27-letni posestnikov sin in najmlajši občinski odbornik občine Sv. Urbana Franc Kramberger iz Desincev, viničarski sin Pšajt in kočarski sin Horvat, oba iz Ločkega vrha. Zaradi nekega starega sovraštva se je med temi tremi vnel prepri. V trenutku je potegnil Pšajt nož ter ga dvakrat zasadel Krambergerju v prsi in vrat. Prerezal mu je žilo odvodnico. Ko se je Kramberger zgrudil hudo ranjen na tla, so prihiteji ljudje ter ga odnesli v bližnjo gostilno, kjer pa je po polurnem trpljenju izdihnil. Pšajt se je sam javil oblastvom.

* **Smrtna žrtev fantovske bitke.** V neki gostilni v Račah je prišlo med fanti do hudega pretepa, med katerim je bil s strelom iz revolverja ranjen 30letni Josip Pogorelec. Prepeljali so ga v bolnišnico, kjer je umrl.

* **Ni vzel denarja.** Nedavno je bil tatvine denarja pri trgovki Miri Brundule v Mežici osumljen neki 15letni fant. Trgovki je zmanjkalo 10.000 dinarjev. Preiskava je ugotovila, da ta fant ni bil pri tatvini prav nič udeležen.

* **Kaznovani tihotapci.** Pred dnevi se je zaključila pred tržaškim sodiščem velika razprava proti tihotapcem, ki so jim dokazali, da so pretihotapili v državo 55 ton kave. Glavni obtoženec Arturo Scandelari je bil obsojen na 10 let ječe in 4.45 milijona lir kazni. Trije soobtoženci, ki tudi niso domačini iz Julijske krajine, so bili obsojeni na ječo po dve do tri leta in denarne kazni v skupnem znesku 2.74 milijona lir. Pet nadaljnjih obtožencev je bilo oproščenih.

* **Kazen za izsiljevanje.** Tričlanski senat v Celju je obsodil 29letno šiviljo Marijo Butkovičevico iz Zagreba na osem mesecev strogega zapore, ker je z izsiljevanjem izvabila dvema duhovnikoma v slovenjegraškem srezu 21.500 din.

* **Obsojen zaradi tatvine.** Klemenčič Rudolf iz Negove je bil zaradi več tatvin obsojen na štiri mesece strogega zapore pred mariborskim sodiščem.

* **Iz maščevanja je hotel zažgati očetovo**

In ker tega ni mogel storiti, je storil nekaj še slabšega. Od hiše do hiše ga je vedel njegov poklic in v vsaki hiši je ukradel Bukovniku nekaj časti in spoštovanja.

Kdor nima ne hiše, ne pidi lastne zemlje, ima vendar lahko svoj dom, tisti, ki pa nima koticke v srcu svojih soljudi je brezdomec.

In takšni brezdomci so postali Bukovnikovi.

Novoletni dan je bil. So leta, ko sedi čas utrujeno in zaspano na našem ognjišču in pleče svoje sive pajčevine, da niti ne opazimo, kako potekata pomlad in poletje in kako se v vsakdanjosti dni staramo. So pa tudi leta, ko gospodari čas kakor opravljiva baba: podira in gradi, premika in izpreminja, sadi vedno nove cvetive na okno, preden usahnejo stare, podi ljudi iz hiše in sili vanjo nove, in nam nazadnje pokaže dom, ki ga ne moremo več spoznati.

Takšno leto je prišlo k Bukovnikom.

Na novega leta dan se je začelo. Berce je stopil v izbo in je moral slišati iz Bukovnikovih ust, da ga ne sme več imenovati Hermana ali ga celo tikati.

»No pa niti sedel ne bom«, je užaljen rekel Berce. »Samo na kratko bom povedal, da ti odpovem posojilo. Tistih 10.000 goldinarjev. Postal ti bom še pismeno, da bo vse po predpisih.

Bukovnik se ni ganil in ni rekel niti besede. Berce je počasi stopil k vratom. Še enkrat se je obrnil in vorašujoče pogledal Bukovnika. Ta pa je ostal miren. Tedaj je Berce zaprl vrata za seboj.

Uro nato je hlapec prinesel pismeno odpoved in jo izročil Bukovniku. Pod Bercetovim

kaj se ne bi človek jezil! Toda Bernika bom tožil! Mene ne bo nihče obmetaval z blatom!

»Prav imate. Zdajle smo govorili o tem. Bernik že ve, zakaj drži z Bukovnikom, — saj veste zakaj. Vi ste se pa dobro držali, gospod Berce. Saj vam je tudi državni pravdnik priznal, da vam ni mogoče ničesar očitati.

»Kdo bo pa požigal hišo, ki ima svoj denar v njej? Ali morda res kdo misli, da sem bil jaz?«

Berce je vstal in izzivalno pogledal po izbi. Ljudje so se takoj začeli ogorčeni braniti in ugovarjati in nekateri so ostriju še stisnili roke.

»Dobro vemo, kdo je bil«, je rekel brivec, »in saj ga sodišče desetkrat oprostilo! Ta napuhnjena svojati —«

»Jozes, fant —«

Neka ženska je zavreščala in zdaj so vsi pogledali proti temnemu kotu, odkoder je stopil Bukovnikov Henrik. Z žarečimi očmi kakor zver, je stal pred njimi. Beli zobje so se mu svetili. Pesti so se mu stisnile. Potem se je sklonil in se pognil, kar splezal na dolgega bivača in ga nekaikrat tako udaril s pestjo po ustih in po nosu, da se mu je vlila kri. Drugi so kar otrpnili.

Bukovnikov Henrik je stal spet sredi sobe. »Tistega, ki bo še kaj takega rekel o mojem očetu, — tistega bom prav tako zmlatil!«

Nekaj ljudi je zagodilo, drugi so se posmehljivo režali.

»Mojega očeta so oprostili, — nedolžen je, — sodišče je to reklo in verjeti morate!«

Nihče se ni zganil. Henrikovi so solze zalile oči.

»Ali je kdo, ki ne verjame, da je moj oče nedolžen?« je obupan vprašal.

Niti glasu.

»Saj je vendar vaš človek in morate mu verjeti!« Henrikov glas je bil zdaj že moledujoč.

Zaslišal je sovražno mrmranje. Tedaj je ves besen zakričal med solzami:

»Potem — potem — ste pa vsi sami lumpje!« In še preden so mogli močje vstati, da bi predrznega fanta kaznovali, je Bukovnikov Henrik izginil.

Po tih cesti je ves utrujen prihajal možak in zraven njega blede žena. Njima naproti je stopil Henrik.

Obstal je pred očetom, pa mu ni dal roke. Plašno ga je pogledal z otroškimi očmi.

»Oče, povej mi, ali si bil ti?«

Bukovnik je čutil pomen tega trenutka.

»Ne, fant, nisem bil.«

Tedaj se je deček globoko oddahnil, prijel očetovo roko in jo poljubil.

Potem so šli proti koncu mesta, kjer jih je čakal Rogelj in jih vzel na voz.

Niti besede niso izpregovorili na vsej dolgi poti. Veččrilo se je že, ko so prišli do domače koče. Bukovnik je medlo, plašno pogledal proti razvalinam. Tedaj je zapihal veter od podrhtev zidov.

»Bukovnika so oprostili,« je dejal brivec, ko se je vrnil domov. »Toda maščeval se mu bom, in mladi zvenini tudi. Če mi le ne bi zmerom nos tako krvavil! Saj bi ga opilil! Toda starega bom dobil, če me stane ne vem koliko. Ne bom miroval, dokler ne bo vse razkrita in dokler ne bo od sedel.«

hišo. Oktobra je nastal v kletnih prostorih Vinka Babiča v Studencih pri Mariboru požar, ki so ga pa domačini pravočasno opazili in pogasili. Preiskava je dognala, da je požar zanetil 29letni Viljem Gorišek. Gorišek se je moral te dni zaradi tega zagovarjati pred malim senatom mariborskega okrožnega sodišča, ki ga je obsodil na šest mesev strogega zapora. Pri razpravi je Gorišek dejal, da je hotel očetovo hišo zažgati iz maščevanja nad očetom.

* **Razbojnik Hacc je baje v celjski okolici.** Te dni je neko dekle opazilo zloglasnega 22-letnega razbojnika Haceta, ki se je vozil s kolesom po državni cesti od St. Petra v Savinjski dolini proti Celju. Po opisu kolesa so ugotovili, da je to ono kolo, ki je bilo 15. decembra zvečer ukradeno vojaškemu uradniku g. Antonu Sagadinu s hodnika pred njegovim stanovanjem v Brglezovi hiši na Krekovi cesti v Celju. Kolo je znamke »Viktoria«. Orožništvo in celjska policija sta ukrenila vse potrebno, da čimprej izsledita nevarnega razbojnika.

* **Razbojništvo na sveti večer.** Na sveti večer sta pri Sv. Andražu pri Slovemjem Gradcu neznana roparja vdrla v hišo 79-letnega preužitkarja Ivana Tajnskega, ki je bil sam doma. Tajnskega jima je v smrtnem strahu izročil okoli 200 din drobiža. Zatem sta mu roparja zvezala noge in roke ter prebrskala vso hišo. Ukradla sta vse, kar se jima je zdelo kolikaj vredno. Roparja sta našla v neki omari 8000 din gotovine, srebrno uro, lovsko puško, razno perilo, obleke, čevlje in druge predmete. Tajnskega so šele naslednji dan zjutraj našli zvezanega. O drznem ropu so bili takoj obveščeni orožniki.

* **Skoro pet tisočakov so ji ukradli.** V Rečah se je neznanec prikradel v hišo Bičkove Marije in ji ukradel iz kleti prihranek 4600 din. Osumljena tatvine je neka ženska, ki so ji razmere v hiši znane.

* **Strašen roparski umor pri Laškem.** Ko so v nedeljo zjutraj šli ljudje iz Maliča k mami v Laško, so našli na potu, ki drži iz Laškega v Šmohor, truplo mladega moškega. V mrtvem so prepoznali 17letnega Semica Ivana, posestnikovega brata in delavca v tkaninski tvornici v Laškem. Umora osumljen je bil rajnkega tovariš iz tkaninske tvornice Fajfar Anton, s katerim sta bila skupaj v nekaterih gostilnah po Laškem. Orožniki so Fajfarja aretirali na njegovem domu v Leskoveci nad Tevčami pri Laškem. Zločinec je

podpisom je še stalo: »Ivan Hrastar, kot priča.«

Bukovnik se je zelo izpremenil, kar je bil prišel iz zapora. Le redkokdaj je še rekel kakšno besedo, ni več zahajal v gostilno, ni zabavljaj in se ni pritoževal. Živino, ki jo je imel pri kmetih, je prodal. Ni maral nikakšnih uslug in usmiljenja. Tako je postal kmet, ki ni imel več krav in konj, ki je imel skednje in hleve v razvalinah.

Isto popoldne je prišel še en sel z vasi in mu prinesel drugo odpovedno pismo za dolg 2500 goldinarjev. Razen upnika je bil na pismu še nekdo podpisan »kot priča«.

Tedaj je Bukovnik zamišljen pogledal proti Bercetovi hiši. Vedel je, kdo je oče tega drugega odpovednega pisma.

Zvečer je bila vsa družina zbrana. Drugače so pri Bukovnikovih na novega leta zvečer še enkrat prižgali božično drevesce. To leto pa so pozabili okrasiti smrečico.

Tako so potekale prve ure novega leta počasi in utrudljivo. Na mizi je ležalo eno samo pismo. Nek trgovec iz daljnjega mesta je poslal svoje čestitke. Nihče drug.

Nekajkrat je bolna žena skušala zasnovati pogovor, Bukovnik pa ji je dajal same raztresene, nesmiselne odgovore. Strmel je v luč in bog ve kolikokrat prebral trgovčeve čestitke.

Tudi v hiši za služinčad je bilo žalostno. Janez je ležal na klopi in spal. Njegov oče je kadil pipo in časih ošinil s pogledom svojega sina.

Pri peči sta sedeli dve mladi dekli, jokali in se šepetaje pogovarjali. Jutri pojdeti, ker bo jutri »selitveni dan«. Na vasi sta imeli

po daljšem zasliševanju priznal umor. Tako strašen zločin je izvršil le zaradi 200 dinarjev. Zločinca so orožniki odvedli v zapore okrajnega sodišča v Laškem. Prebivalstvo je zaradi umora silno ogorčeno in razburjeno, saj ni bilo v okolici Laškega že 20 let takega zločina.

* **Rekruti, rezervisti in njih starši, pozor!** Z nestrokovnjaško izvršeno prošnjo sta izgubljena čas in denar. Zato ne nasedajte vsakomur s tako važno zadevo. Obrnite se le na koncesionirano in strokovno preizkušeno pisarno kapetana Franca Pera (Ljubljana, Majstrova ulica št. 14), ki vam pove, ali je prošnja sploh izvedljiva ali ne. Če je izvedljiva, vam za malenkosten znesek vložijo prošnjo in uredi zadevo. Ne zamujajte časa in hitite z zadevo! Za odgovor priložite znamko za 6 dinarjev.

Ženski vestnik

Nega usnjenih predmetov

Usnjeni predmeti so videti grdi, če so zamazani. Usnjenih rokavic, torbic in drugega, če so zamazani, ne moremo več nositi. Zavržite jih je pa škoda, zato naj navedemo nekaj nasvetov, kako se taki predmeti čistijo.

Svetle usnjene torbice umij s sirovim mlekom. Če so pa mastni madeži v usnju, očisti madež z bencinom, in ko bencin shlapi, umij še enkrat z mlekom. Nato torbico do suhega zdrgni s čisto krpo. Ko se je usnje čisto posušilo, namaži tenko s kremo za čevlje. Kremo pa mora biti svetlejša kakor usnje. Čez nekaj časa zdrgni z volneno krpo. Dobro zdrgni, da tako rekoč zbriseš vso kremo iz usnja.

Barvaste usnjene pasove isto tako umij z mlekom in očistiš kakor torbice. Pasove iz jelenje kože pa kar z milom opereš, dobro izpereš v mlačni vodi in potem, ko so že izprani v čisti vodi, dobro namiliš, raztegneš v pravo obliko in daš sušiti. Ko sta tako oprana pas in rokavica že na pol suha, ju z roko dobro zmencaš, da postaneta volna, ter obešiš, da se čisto posušita.

Glasejaste bele pasove ali torbice, če imajo le malo madežev, previdno zdrgni s steklenim papirom. Papir vzemi št. 00, potem

vsaka svojega fanta. Zato sta s strahom in solzami gledali v prihodnje dni.

Pri Bercetu pa je bilo vse živo in razigrano. Brivec, ki se je bil napil, je robantil o sodnji in o državnem pravdniku in zahteval, da je treba Bukovnika takoj izgnati iz vasi.

Nasledni dan je bil »selitveni«. Veliki vozovi so priropotali na vas po nove hlapce in deklet. Ta dan je navada, da se posli napijejo. Pijejo za slovo in na nova znanja. Marsikdo, ki zapusti vas, hoče v žganju zamoriti domotožje, pa pozabi, da bo drugi dan domotožje še hujše, ker se mu pridruži še maček.

Oštir Berce je delal dobre kupčije. Saj se je razumel na to in je bil družaben mož. Zupno je potrepljal kakšno dekle po rami in dal prijazen nasvet kakšnemu hlapčiču. Poslušal je in vpraševal, vse je vedel in veselilo ga je, da je bil tako priljubljen.

Se nekdo je bil takrat na cesti — cunjar Matija Bernik. Svoj voziček je izpremenil v sani, kajti cesta je bila vsa zametena in še zmerom je malo snežilo.

Mimo Bukovnikove in Bercetove hiše je kar pognal. Tam na desni, kjer so bile s snegom pokrite razvaline, je bilo preveč tistega, kar je ljubil, in na levi, kjer je cvetela kupčija, preveč tistega, kar je sovražil.

Pred štirimi dnevi bi bil moral priti na občino zaradi spora z Bercetom. Pa ni šel tja. Naj ga Berce toži pri pravi sodnji, če ima toliko poguma. In če ga spet zapro —?

O, zaradi žalitve nikogar ne zapro. Za žalitev je treba samo denar šteti. In denarja je imel Matija Bernik dosti — dosti več, kakor pa so ljudje mislili.

Bolelo ga je, da je bil tri dni v zaporu. Za božične praznike ni šel nikamor na obiske.

umij z mlekom. Čezenj pa zbrisi z riževim pudrom.

Če postanejo po pranju rokavice tesne, tedaj jih dobro zmenčaj in previdno navleci na roko, da jih ne raztrgaš. Nove glasejaste rokavice, če so tesne, zavij v vlažno krpo in jih čez čas previdno obleci, pa se bodo raztegnile. Obdrži jih nekaj časa na rokah.

Tudi zamazane čevlje umij z mlekom in, ko se posuše, namaži s kremo. Čevlje je sploh treba večkrat z mlekom umiti, da se očisti usnje prahu in obenem izmije krema, posebno še, če so debelo namazani z njo. Od kreme se naredi počasi debela skorja, ki se pomeša s prahom, posebno še, če so čevlji slabo očiščeni, in je krema namazana kar na prah ali blato. Zato je treba čevlje poprej vedno dobro izkrtati in potem še zbrisati ves prah in blato ter šele nato namazati s kremo. Nato pa z mehko krtačo dobro skrtati in še z volneno krpo zbrisati. Če so čevlji pravilno čiščeni, bodo obdržali do zadnjega lepo barvo.

Za kuhinjo

Zdrobov praženec brez jajca. Pol litra mleka zavri in zakuhaj (mešaje) eno skodelico zdroba, dodaj po okusu sladkorja, soli, malo naribane limonove lupinice, žlico sirovega masla, če imaš, pest zmletih orehov ali mandeljnov. Zdrob naj vre pet do deset minut. V kozi razbeli mast, stresi kuhani zdrob na mast in ga z vilicami mešaj, da se zdrobi in zapeče. Zraven daš kuhane češplje. Druli način. Pripravi zdrob kot zgoraj. Ko je kuhan, oplakni primerno skledo z mrzlo vodo, noter stresi zdrob, razravnaj in postavi skledo na hladno. Ko se je zdrob shladil in strdil, ga zvrni na krožnik, potresi s sladkorjem, oblij z malinovim sokom ali z bolj redko mezo (lahko ga tudi potreseš z naribano čokolado) in daj na mizo. Tako pripravljeni zdrob gre zlasti otrokom v slast, če ga še s čokolado posuješ.

Juha iz telečje glave. Telečjo glavo očisti, operi in pristavi s precej vode. Dodaj tudi vso zelenjavo kakor za govejo juho, osoli in malo popopraj. Ko je glava kuhana, jo vzemi na krožnik, juho pa precedi in zelenjavo pretlači skozi sito. Pest suhih jurčkov popari in drobno sesekljaj. V kozici napravi iz žlice masti in žlice moke nepretemno prežganje v prežganju poduši jurčke, dodaj še žličico seseklanega zelenega peteršilja in vse

Tudi zdaj je bil vesel, da je lahko šel z doma.

Sedel je! To je bila huda beseda. Saj je bil edini, ki je bil zaradi požara pri Bukovniku zaprt.

Na to je mislil Matija zdaj, ko se je s sanmi peljal ob robu gozda. Obstal je in vzel iz žepa časnik, kjer je bilo zapisano, da je bil neki urednik zaprt šest mesev zato, ker je povedal svoje mnenje. Potem se je izkazalo, da je bilo njegovo mnenje pravilno in da je bil časnikar tako rekoč mučenec. Ta časnik je bil Matijeva tolažba.

Tudi zdaj ga je prebral in si rekel, da je lepo, če človek za resnico trpi. Čeprav ljudje potem mislijo, da ni dosti prida. Šele zaradi tega pravi Samo človek ne sme samega sebe iz rok izgubiti in pogume mora biti. Tedaj — strel!

Hkrati rezek krič iz gozda.

Bernik se je zdrznil, kakor bi bil strel zadel njega. Pes je začel tuliti. Kaj pomeni to? Komu je bil namenjen strel? Čigav glas je slišal?

Bernik se je zbral in izpregel psa.

»Išči, Pluto, išči!«

Oba sta skočila čez jarek in izginila v gozdu.

Nekaj časa sta iskala — potem sta ga našla — nedaleč od ceste —

Opiral se je ob smreko, vsa prava prsa je imel in zraven njega je v snegu ležala puška.

Bukovnik! Bukovnik! O moj bog!

Cunjar se je sklonil k njemu, ta pa se ni zganil.

(Dalje)

skupaj stresi v precejeno juho. Počasi naj vre. Med tem pa oluščiti od kosti iz glave vse meso, ga drobno zreži in stresi v juho. Po okusu lahko juho malo okisaš. V lončku raztopi osminko litra kisle smetane in dva rumenjaka, mešaje zlij v juho, a ne sme več vreti. Zraven daš zrezano in opečeno zemljo.

Goveji zrezek s smetano. Goveje meso (najbolje od stegna) zreži na zrezke, jih potolci in osoli. V kozi razbela mast in zrezke hitro opeci po obeh straneh. Opečene zloži na topel krožnik in postavi na toplo. Na mast pa stresi pest drobno zrezane zelenjave (petersilj, korenček, zeleno) in eno čebulo. Ko zelenjava porumeni, potresi po zelenjavi dve žlici moke, in ko tudi moka malo porumeni, zalij z vodo ali juho, da dobiš redko omako. V omako zloži opečene zrezke in pokrite duši do mehkega. Preden daš na mizo, prilij še

osminko litra kisle smetane in malo sesekljane zelenega petersilja. Ko vse skupaj še malo povre, so zrezki gotovi. Zraven daš zmešan krompir, valjance, makarone in slično. Zrezke lahko pripraviš za večerjo že med kuhanjem kosila, le zvečer šele dodaš smetano in petersilj.

Kislo zelje z jajci. Ko kuhaš kislo zelje, ga malo več pristavi, da ti ostane za večerjo. Prav gosto kuhano zelje (najboljše je, če ga ocediš) stresi v dobro pomazano kozo, za dva prsta na debelo. Po zelju pa naloži za dva prsta na debelo kuhane olupljene in na tenke koščke narezane krompirja. Po krompirju potresi pest naribanega bohinjkega sira, malo popopraj in po potrebi še osoli. Štiri jajca dobro raztepi in polij po zelju. Kozo postavi v pečico in speci. Daš za večerjo kot samostojno jed na mizo.

Anglijo, kjer je izvedel zanj tudi kapitan Johnson, ki je prvotno vodil trgovinske ladje po svetovnih morjih, v poznejših letih pa se je oprijel pomorskega tihotapstva. Po Fultonovih načrtih si je torej zgradil pravi podmorski čoln, ki je bil za tihotapske namene kakor nalašč. Johnson je neprestano sanjaril o čedalje večji porabnosti svojega podmorskega čolna, prve podmornice na svetu. Okrog leta 1820. je zasnoval celo načrt, da bi s podmorskim čolnom osvobodil Napoleona z otoka Sv. Helene. Preskrbel si je denar, dobil nekaj prijateljev in delo se je začelo. Začel je graditi velik potopljiv čoln, s katerim bi se mimo vojnih ladij, ki so branile dostop do obale Sv. Helene, približal otoku in bi odpeljal slavnega Napoleona. Toda medtem je Napoleon umrl.

To so bili prvi začetki podmornice. Nihče še ni slutil, da bi v vseh teh skromnih poskusih moglo tičati tudi strašno orožje. Šele svetovna vojna je pokazala prave podmornice. Od takrat naprej je podmornica še bolj napredovala in danes so podmornice že pravi jekleni orjaki, ki nosijo pod vodo topove, strojne puške, torpeda, mine in drugo.

Podmornici napovedujejo še zanimivo bodočnost. Ameriški strokovnjaki pravijo, da bo podmornica bodoči sportni čoln. Kakor si danes marsikdo sam sestavi radijski aparat, tako si bodo v bodočnosti navdušeni sportniki sami gradili podmornice.

Dalje pravijo Američani, da se bodo kmalu začele graditi veličanske tovarne podmornice za prevoz blaga, kakor ga danes prevažajo tovarni parniki. Misel je sprožil neki ameriški državnik in sicer glede na vojni čas. Ako bi bila kdaj Amerika blokirana, bi jo take podmornice zanesljivo mogle preskrbovati s vsem potrebnim. Ne bi imele nobenega orožja, vozile bi le velike tovore blaga pod morjem.

Podmornica je že stara iznajdba

Pred več kakor tristo leti, to je l. 1624., je na urad angleške vojne mornarice prišel zavitek, v katerem je bil velik rokopis. Poslal je ta rokopis graditelj ladij Van Groesel, po rodu Nizozemec, ki pa je že od svoje mladosti živel v Londonu in si je med inženirskimi izboljšanimi v gradnji ladij pridobil nekaj slovesa. Stari admirali so pregledali njegovo ponudbo, zmajevali z glavami in mu vljudno odpisali, da predloženi iznajdbi ne pripisujejo posebnega pomena. Van Groesel jim je predložil načrt prvega pomorskega vozila, ki lahko plove tudi pod vodo. Ni bila to prava podmornica. Z njo je imela to skupno, da se je lahko potopila, kar je tudi bila velika novost. V jedru je šlo za zaboj, trdno zgrajen, dobro zaprt, v katerega lahko vdre voda, ki pa se da pognati iz zaboja in v praznino se požene stisnjeni zrak. Tako bi se ves zaboj potapljal ali pa dvigal spet na morskovo površino. Ta prva »podmornica« bi se dala vleči po morju ali z jadrnico ali pa s čolnom na vesla. To je bil ves načrt, mornariški strokovnjaki pa si niso mogli predstavljati, čemu naj bi vse to služilo. Zahvalili so se izkušnemu graditelju ladij za njegovo pozornost. Groesel je še nekoliko bolj zaslovel in pri tem je ostalo.

Groesel je pozneje svojo iznajdbo še nekoliko izpopolnil, napravil je tudi nekaj poskusov, da se je videlo, da je vse lepo delovalo,

nato pa je zanimanje za to zadevo minilo in 200 let se ni nihče več zmenil za Groeselovo iznajdbo.

Misli se je znova oprijel ameriški inženjer Fulton. Čeprav takrat še niso poznali motorja na bencin in drugih instrumentov, ki so danes nekako živčevje podmornice, se je Fulton le posrečilo sestaviti pravi podmorski čoln, ki je imel še vse bistvene lastnosti današnjih podmornic. Leta 1801. je ponudil svojo iznajdbo Napoleonu. Toda Napoleon glede tehničnih iznajdb ni bil na taki višini kakor vojskovodja. Kakor se je omalovažujoče izražal o prvem parniku, tako je odklonil tudi ponudbo prvega podmorskega čolna, češ da hoče neki ameriški inženjer samo denar vleči iz francoske blagajne.

Iznajditelj je tako prenesel svoj načrt v

Strašen potres v Turčiji je terjal na tisoče žrtev

Turško pokrajino Anatolijo je zadel 27. decembra silen potres. Posebno prizadeta mesta so Ordu, Amasija, Sivas, Tokat in Erzinčan. Mnogo vasi je čisto uničenih. Turška vlada je z vsemi razpoložljivimi sredstvi pri-

hitela prizadetim krajem na pomoč. Prav tako se je lotil reševanja tudi Rdeči polumesec. Po približnih podatkih znaša število smrtnih žrtev okoli 40.000. Koliko je poškodovanih, ni znano. Sodiijo, da jih je nad 50.000. Središče

Prosto po Scottu:

ČRNI BRATJE

KRIMINALNI ROMAN

Prestrašen se je Rihard Moravec, po rodu ameriški Slovenec, zbudil iz globokega spanja. O lepši preteklosti je bil sanjal. Dvakrat huje mu je bilo zdaj pri srcu, ko se je spet zavedel, da leži v ječi in da bo moral še dolgo vrsto let prebiti za mračnimi zidovi.

Zakaj se je bil tako nenadno zbudil? To vračanje se mu je zarilo v možgane in začel je iskati vzrok motnje. Nekaj posebnega se je bilo moralo zgoditi, toda kaj?

Bolj je slutil, kakor vedel, da še ni mogel dolgo časa spati. Ni še moglo poteči mnogo ur, odkar se je veliko, mračno poslopje jetnišnice pogreznilo v nočni mir. Moravec je premišljal. Po večerji je kakor navadno korakal po jetniški celici sem in tja. Tega se je še dobro spomnil. Prav tako se je spomnil podrobnosti svojih sanj. Toda ko je najlepše sanjal, ga je nekaj nenadno prestrašilo in zbudilo.

Zdajci je zadržal sapo. Njegov pogled je osrnel. Na tleh tesno ob vratih celice je ležal v drobčkano kroglico zmečkan papir.

Že spet!

Moravca je spanec čisto minil. Z drgetajočim srcem je neumno zlezel s trde postelje ter po vseh štirih kobacal proti vratom v strahu, da se ne bo zdaj zdaj pojavil jetniški paznik, pogledal skozi lino v celico in se zadril nad njim, zakaj ne spi. Ves razburjen je pograbil košček papirja. V celici je bi-

lo slabo razsvetljeno. Svetloba je prihajala skozi lino s hodnika. Toda Moravec se ni pri vratih upal zravhati papirčka, da bi videl, kaj je napisano na njem. Tiho je stopil nazaj k postelji in se stisnil k zidu.

Prvič je bil zdaj skoro vesel, da je v celici sam. Že dva tedna je prebil v samotni celici. Pred dvema tednoma se je bil ponoči spri s svojim jetniškim tovarišem Jakobom Dorganom in ga pretepel, čeprav je bil njegov sojetnik orjak. Premlatil je tovariša, ki je bil neugnan sirovež. Zaradi hude telesne poškodbe je prišel Moravec v samotno celico.

Kar začudil se je Moravec, da ni bila kazen huiša. Jetniški ravnatelj ga je le še resno posvaril. To je bilo vse. V štirih letih je bil to prvi čin pravice, ki je je bil Moravec deležen. Morda je bilo to vzrok, da je Moravec nenadno začel čutiti nekako prijateljsko nagnjenje do jetniškega ravnatelja Larkina. Zato je ravnatelju zaupal tudi marsikaj, o čemer je bil prej mislil, da ne bo nikdar nikomur govoril.

Moravčevi prsti so drgetali od razburjenja, ko je tesno na odejo razgrnil zmečkan košček papirja. Oči so ga bolele, ko je v slabih razsvetljavi bral vrstice:

»Tvoj čas se bliža. Lahko boš pobegnil. Avtomatični zapah je ob tvoji celici spet odpovedal. Nihče ne ve tega. Opi-

li ključ, kakor sem ti naročil, in stori vse tako, kakor sem ti že sporočil. Počakaj do polnoči, ko bo jetniški paznik Dawis opravil pregled celic. Ne poskušaj prej pobegniti, ker bi bila to blaznost!«

Moravec je od razburjenja kar sapo lovil. Avtomatični zapah, drseči drog, ki je istočasno zapiral vrata vseh celic na njegovi strani hodnika, se je bil pri njegovih vratih pokvaril. Najbrž se je naprava obrabila, ne da bi bili to opazili. Samo nekdo je to videl, in ta človek mu je to na tako skrivnosten način sporočil.

Toda kako je mogel ta neznanec vreči listek papirja v njegovo celico? Ali je ta človek jetnik ali kdo drugi?

Vsekakor se je mnogo upal!

Gotovo je listek vrgel skozi linico, ko je šel mimo. Kako lahko bi bil papirček zadet v omrežje in bi se bil odbil na hodnik. Ali ni neznan priatelj mnogo riskiral zanj?

Že trikrat mu je neznanec sporočil, da je zapah pokvarjen. Na vsak način je neznanec eden izmed ljudi, ki ima večkrat priliko gledati v njegova vrata.

Vsa tri sporočila so prispela do Moravca na različne načine. To, tretje, sporočilo mu je bilo gotovo vrženo skozi linico, ko je spal. Drugo sporočilo je odkril na tleh nekega jutra, ko se je bil vrnil s svojim zaitrkom v svojo celico. Prvo je našel pred nekaj dnevi v svoji skodelici, ko se je bil zbudil.

Zdaj se bliža njegov čas! Za trenutek mu je postalo vroče in mrzlo. Njegovo srce se mu je skoro ustavilo. Toda že je z železno voljo spet obvladal živce.

potresa je bilo v vzhodni in severni Anatoliji. Predsednik turške republike Izmet Ineni je odpotoval v potresno ozemlje, da osebno nadzoruje reševalna dela. Ustanovljen je bil tudi poseben odbor za pomoč prizadetemu prebivalstvu. Na čelu odbora je predsednik turške poslanske zbornice.

V mnogih mestih, ki so bila po potresu prizadeta, je nastala tudi lakota, po vrhu vsega pa je nastopil še hud mraz. Potresni sunki so se še ponovili. Spremljalo jih je podzemsko bobnenje. Vseh močnejših sunkov je bilo sedem.

Najhuje je prizadeto mesto Erzincan, ki šteje 100.000 prebivalcev. Mesto je skoro čisto porušeno. Nadalje je uničena vsa rodovit-

na pokrajina med mestoma Silvasom in Tokatom. Skoro nobena hiša v teh krajih ni ostala cela.

Zanimivo je, da so skoro istočasno čutili potresne sunke tudi v Ameriki in Holandski Indiji. Vendar tod potres ni bil tako silen in po večini ni napravil posebne škode.

Medtem ko je vzhodne turške pokrajine opustošil potres, so nastale v zahodnih velikih povodnjih, ki so zajele številna selišča, med njimi mesta Smirno, Bruso in druga.

Po neslužbenih podatkih so doslej ugotovili 150 človeških žrtev zaradi poplav. Oblastva so izpraznila nad 20 vasi in prebivalstvo rešila v planine.

Najdba lobanje pred 100.000 leti živečega človeka

Na pol poti med Rimom in Napolijem stoji ob morju gora Monte Circeo. Jame in rovi jo prepletajo kakor krtov dom. Ta hrib je pravi muzej zemske zgodovine. V njej so čudne okamenine in orodje prazgodovinskih ljudi, ki so živeli tu na meji med morjem in kopnim. V gori so nedavno spet odkrili razne znamenitosti.

Pred nekoliko meseci je neki italijanski profesor dal razkopati neko zasuto jamo in našel po previdnem kopanju med usedlinami vsakovrstne kosti in rogove jamskih hižen, nosorogov in velikih jelenov, ki so značilni zastopniki živalstva iz pradavnine pred zadno ledeno dobo. Nedaleč od teh ostan- kov pa je ležala prosto na površini lobanja

takratnega človeka.

Na lobanji so vidni vsi značilni znaki takratnega človeka: bežeče čelo nad očesnimi izboklinami, nenavadno dolga in ploska zadnja stran glave. Razni znaki kažejo, da so tega človeka tu pokopali, a nasilno razširjena luknja v zadnji strani glave daje sklepati, da so tega človeka njegovi vrstniki ubili in pojedli. Pračlovek v teh krajih naj bi bil torej pred 100.000 leti ljudožre. Učenjaki namreč sodijo, da je lobanja približno toliko let stara. Ob takšnih najdbah se prav zavemo, kako silno staro je že človeštvo in kako malo časa je preteklo, odkar se človeštvo z nekakšno prosvetljenostjo in kulturo.

Kako se varuješ španske bolezni

Gripa se spet širi. Tako pišejo iz Radeč, da je tam zadnje dni zavzela velik razmah. Zaradi obolelosti manjka v šoli že zelo mnogo otrok. Bolezen se loteva tudi starejših ljudi. Vsem je še v spominu gripa ali španska bolezen, ki je razsajala po svetovni vojni in terla nešteto žrtev. Bolezen povzroča

neznani majhni bacili. Domneva se, da se širi bolezen po dotiku od človeka do človeka. Doba od okužbe pa do bolezni traja dva do tri dni. Bolnik dobi navadno najprej bolečine v glavi ali križu. Oči ga začno peči in pordečijo. Pojavi se zelo hud nahod, čemur sledi včasih hud toka srb kašelj. Tu-

Po hodniku je zaslišal korake. Čedalje bliže so prihajali. Negibno je ležal Moravec, dokler ni paznik odkorakal dalje. Ropot korakov je zamrl. Skoro do sekunde natančno je vedel Rihard Moravec, kdaj bo paznik spet štrkljal mimo njegovih vrat!

Previdno je vstal in segel na polico po tubo, na kateri je bilo zapisano, da je v njej zobna krema. V tubi pa je bilo vse kaj bolj dragocenejša.

Rihard je izvlekel iz nje tanko pilo, nekaj močne žice in kos kovine, ki je imel obliko nedodelanega ključa. Pilo in nedodelani ključ je bil dobil po isti poti kakor sporočila. Oba predmeta sta bila skrbno zavita v listek, na katerem mu je neznanec dal upanje na rešitev iz strašne ječe.

Še enkrat je skrbno prebral sporočila. Prvo sporočilo je dobil pred petimi dnevi. Naslovljeno je bilo na številko 1469., ki jo je imel naš jetnik. Glasilo se je:

»Drseči drog pri Tvojih vratih ne zapira zanesljivo. Če dvakrat ni zaprl. Nihče ni tega videl. Ko se spet to zgodi, boš lahko ušel. Ukradi kos žice v strojnem prostoru in čakaj!«

Moravčeva prva misel je bila, da se hoče kdo iz njega bridko ponorčevati. Kako naj bi se zapah pokvaril, ne da bi jetniški pazniki to opazili? Toda pozneje je ugotovil, da ima prav malo pojma o tem, kako je zapah napravljen, zaradi česar mu je postalo verjetnejše, da je pokvarjeni zapah ušel pazniškim očem. Spet in spet je prebral sporočilo. Naslednjega dne je ukradel kos žice, čeprav ni vedel, za kaj ga bo uporabil. Četudi drseči zapah morda spet enkrat ne bo zaprl, je

pomislil, vendar je na vratih še zmerom ključavnica, ki je stalno zaklenjena.

Drugo sporočilo je bilo že jasnejše. Papir je ležal v kotu poleg celičnih vrat in v ta papir sta bila zavita pila in nedodelani ključ.

»Zapah je danes zaprl, vendar ne dobro. Vse kaže, da bo kakšen dan snet odnoveval. Bodi pripravljen. Izpili nedodelani ključ, ki paše v tvojo ključavnico. Potem pritrdi ključ na žico, da boš lahko od znotraj odklenil. Ko pride tvoj trenutek in boš ti stopil iz celice, se moraš ravnati natančno po mojih navodilih. Veliki prezračevalni rov na južnem koncu tega hodnika ima premakljiva vrata. Mož tvoje velikosti lahko zleze vani in skozi rov zleze na streho. Potem skoči na streho strojnega poslopja in splezaj po dežnem žlebu na tla. Ne poskušaj zbežati čez dvorišče in glavni vhod. Veliki zid je varnejši. Če se le malo potrudiš, ga preplezaš. V kurilnici pod strojnim prostorom ima eden izmed mož pomoč službo. Ta ima dolg železni drog. S tem si lahko pomagaš pri plezanju čez zid.«

Rihard Moravec je prisluhnil. Toda vse orjaško poslopje je bilo čisto tiho. Paznik se bo šele čez nekaj minut vrnil. Vzel je nedodelani ključ v roko. Ali se bo površno izdelani ključ prilegal ključavnici? Vse ga je sililo, da bi ga preizkusil, toda vedel je tudi, da se ne sme po nepotrebnem izpostavljati nevarnosti. Po dvanajsti uri šele sme, je zapisano na listku.

In spet ga je hotela premagati maloduš-

ni bolečine v grlu se pojavijo in okoli ust nastane včasih izpuščaj. Vročina se zviša včasih do 40 stopinj. Tako stanje traja tri do sedem dni, potem pa začnejo bolniki počasi okrevati. Lahki primeri gripe skoraj ne zapustijo nikakih posledic. Gripa pa postane nevarna tedaj, če si ji pridruži še druga bolezen.

V hujšem primeru se pridruži močan bronhialni katar, ki se lahko razvije v pljučnico in vnetje porebrnice. Pojavi se tudi lahko močna driska. Osebito za pijance postane gripa nevarna, ker so manj odporni. Večkrat se tudi pripeti, da se pri gripi oslabi srce in da potem mučijo bolnika srčne slabosti leta in leta.

Kako se torej varujemo gripe? Naj navedemo samo nekaj nasvetov, kako se ti je treba ravnati, da se morda ubraniš te nerodne bolezni. Morda, smo rekli, ker čisto zanesljivih sredstev še ni. Predvsem skrbni za odpornost svojega telesa. Zato ga utrjuj. Imej noge vedno tople! Izogibaj se ljudem, ki imajo gripo! Vsa dvakrat dnevno si očisti nos z lahkim razkuževalnim sredstvom (seveda ne ostrim). Kadar se slabo počutiš, vzemi aspirin ali kinin in pij lipov čaj! Če pa se je bolezen že razbohotila z vročino, moraš brez-pogojno v posteljo. Pri hudem primeru je pa treba poklicati zdravnika.

Najvažnejše pa je, da bolnik ne zapusti postelje, dokler ni minilo najmanj 24 ur, odkar nimaš več vročine. Četudi se počutiš že dobro, ne zapusti sobe še najmanj 48 ur. Marsikateri bolnik je že umrl zaradi tega, ker je prehitro vstal in prehitro šel iz sobe.

× Meteor ga je oplazil. V bližini Napolija v Italiji je pred kratkim neki kmet delal na polju. Nenadno pa je začutil, da je mimo njega kakor blisk naglo šinil na tla razbeljen predmet in mu ranil obraz. Razbeljeni košček je brez sledu izginil v tleh. Kmet je moral k zdravniku, ki je ugotovil, da je moža poškodoval meteor, ki je zašel iz svetovnega prostora v območje zemlje.

× Ure iz kremenca so najnatančnejše. Zemljemerski zavod v Berlinu ima nekoliko ur iz kremenca, ki spadajo med najtočnejše ure na svetu. Taka ura gre tako natančno, da prehiteva v celem mesecu komaj za pet deset-tisočink sekunde. To se pravi, da bi jo morali celih 166 let prepustiti samo sebi, če bi hoteli, da bi čas prehiteval za eno sekundo.

nost, a se je znova obvladal. Kdo mu je le poslal listke, ključ in pilo? Kdo? Gotovo pač kakšen jetnik, zakaž od časa pred skoro šestimi tedni, ko ga je bil obiskal njegov prijatelj Stone, ni bil prišel z nikomer od zunaj v stik. Gotovo je bil moral biti nekdo, ki večkrat lahko gleda njegova vrata.

Samo kakšen jetnik iz celice na nasprotni strani je lahko opazoval napake drsečega zapaha. V poštev pridejo štiri celice in v njih osem jetnikov. Torej eden izmed teh mož je bil toliko bogumen, da ga je phveščal.

Kdo izmed njih je učibal. Morda Johnson, ponarejalec denarja, ki je v isti celici s Petersonom, vlomilcem. Ta dva bosta kazena kmalu odsedela. Ni verjetno, da bi kaj takega riskirala in si morda podaljšala bivanje v ječi. Potem sta v naslednji celici Rollins, ki sedi zaradi velike tatvine, in Thomson, žepni tat. Drew, železniški razbojnik, deli svojo celico s pustolovcem Grayhom. V četrti celici sedita Dorgan zaradi uboja in Kendrick, ki je zaradi umora obsojen na dosmrtno ječo.

Kdo izmed njih?

Moravec se je spet spomnil tretjega sporočila, po katerem naj počaka do polnoči, ko se jetniški paznik izmenja. To mu je čisto všeč. Paznik Driggs, ki ima v tem delu jetnišnice službo do polnoči, je mnogo preveč pazljiv. Paznik Dawis, ki pride za njim, je nekoliko bolj površen. Ob eni uri, ne pozneje, mora poizkusiti.

Rihard Moravec je skril ključ in žico snet pod odejo. Žica je bila zelo močna in bo lahko nadomeščala roko. Potisnil bo ključ, ki ga bo imel pritrdjenega na žico, skozi železno mrežo v lini ter ga bo s pomočjo primerne zvite žice vtaknil od zunaj v ključavnico.

Z vitaminom C se zdravijo želodčne bolezni

Znanstveniki so dokazali, da obstoji zveza med želodčnimi boleznimi in potrebo telesa po vitaminu C. Treba je omeniti, da so se znanstveniki pri preučevanju vitaminov ozirali v prvi vrsti na motnje, ki nastanejo, če tega ali onega vitamina telo sploh ne dobiva. O vitaminu C so dognali, da se pojavi brez njega skorbut in da ta bolezen izgine, če dobiva telo hrano, v kateri je vitamin C, torej v prvi vrsti presno sadje, sočivje, ki je raslo na solncu.

Če pozneje so začeli spoznavati vsakodnevno nalogo te snovi v rednem življenju človeškega telesa. Prišli so do spoznanja, da mora dobivati človek vitamin C vsak dan. Zato mora imeti čez vse leto dovolj presnega sadja in sočivja. Posebno limone in pomaranče imajo mnogo tega vitamina. Če pa vsega tega ni, pa naj ima vsak človek vsaj dovolj krompirja. Hrano z vitaminom C moramo dajati telesu redno, kajti ta vitamin se v telesu ne nabira in ne hrani, temveč samo prehaja skozenj. Če ga telo dobi v izobilju, ga takoj izloči, kolikor ga ne potrebuje, z močjo.

V rednih razmerah potrebuje telo na dan 50 miligramov vitamina C. Če se ta količina poveča ali zmanjša, se takoj pokaže, da v telesu nekaj ni v redu. Zdravniki so opazili, da za želodčnimi boleznimi trpeči ljudje okrevajo, če jim dajemo hrano, ki ima obilo vitamina C. Navadno predpišejo zdravniki takemu bolniku hrano, ki prebavi ne draži. Ameriški znanstveniki so napravili zadeven poizkus na morskih prašičkih. Izločili so vse snovi, ki imajo obilo vitamina C, tako da je bila njih hrana skoro brez vitaminov in pojavili so se želodčni čir. Ti pa so izostali, če so iz hrane izločili ostale vitamine A, B in D, a pustili vitamin C. Če se hrani poizkusna žival redno in če ji ranimo želodčno sluznico, se rana hitro zaceli. Če pa ni v hrani vitamina C, se rana ne zaceli, temveč se razvije iz nje čir.

Zveza med želodčnimi čirji in vitaminom C je dala nekaterim zdravnikom pobudo, da so začeli razmišljati, ali ni vitamin C tudi v zvezi z rakom na želodcu. Zaenkrat v vitaminu C zdravniki niso našli neposrednega sredstva proti tej zahrbiteljski bolezni, pač

pa so ugotovili nekaj presenetljivega, kar bo šele bodoča praksa izkoristila. Izkazalo se je namreč, da rak na želodcu v izredno veliki množini požira vitamin C. Če takemu človeku vbrizgamo na dan petino grama vitamina C, je treba 45 dni, preden se začne vitamin iz njegovega telesa izločati. Ne-

ki nemški učenjak pojasnjuje ta pojav tako, da se pri rasti nove tvorbe vitamin C rabi v večji meri, kakor se rabi pri vsaki rasti. S to snovjo torej ne moremo ustaviti rasti novih tvorbo, pač pa lahko z večjo količino koristimo telesu, ki ga sicer rak porabimo za pravočasno ugotovitev nastajajoče bolezni. Če torej pri pravilno hrani človeku doženemo izredno pomanjkanje vitamina C v telesu, pomeni to bližajočo se nevarnost raka. Pri raku je baš važno, da ga ob pravem času ugotovimo.

Jakuti v Sibiriji so največ požrešneži na svetu

Vsi ljudje se pečajo z vsem. Tudi z vprašanjem, kateri narod na svetu ima najhujše jedce, so se pobavili neki zadevni strokovnjaki. Ugotovili so, da največ pojedjo Jakuti, ki bivajo v Sibiriji in spadajo pod Rusijo. Jakuti štejejo le 250.000 duš.

Prebivajo ob reki Leni in njenih pritokih ter se bavijo z rejo konj, goved in severnih jelenov. Oblačijo se v goveje in konjske kože. Praznične ženske obleke so navadno obrobene z dragoceno kožuhovino in obložene z zelo lepimi srebrnimi okraski. Dragocena

kožuhovina tamkajšnje divjačine napravi za zen zlatih rudnikov deželo zelo bogato. Jakuti torej lahko zelo mnogo pojedjo, ker so bogati.

V nasprotju z Jakuti pa velja drugi azijski narod, namreč Japonci, za v jedi zmerno ljudstvo. Ti pospravijo povprečno le tretjino toliko jedi, kolikor je potrebuje dober evropski jelec. Razmerno dosti pojedjo Američani, ki v tem oziru Evropece v splošnem precej prekašajo.

Jesti moraš počasi

Ljudjem se preveč mudi jesti. To pa ne velja samo za odrasle, temveč pogosto tudi za otroke, ki jih silijo odrasli jesti hitro. Otroško telo se šele razvija, češar bi odrasli nikoli ne smeli pozabiti. Če uživa človek jed v miru in počasi, lahko hrano bolje razgrize in pomeša s slino, obenem pa razvija vsi prebavni udi večjo delavnost, tako da se živila temeljitje prebavijo.

Neki angleški zdravnik je izjavil: V Veliki Britaniji so milijoni otrok, ki v svojem razvoju zaostajajo, ker se sloba ali napačno hranijo in ker hrano kar požirajo.

Pravilnost svoje trditve dokazuje s poskusom, ki ga je napravil v neki londonski šoli. Izbral je 25 otrok v starosti od petih do šestih let in skozi šest mesecev so jim dajali

obed v šoli. Glavno je bilo, da so morali otroci pri obedu dobre pol ure sedeti. Potem so jih stehali, izmerili in primerjali z drugimi 25 enako starimi otroki, ki so bili ta čas na hrani doma. Izkazalo se je, da so bili otroci, ki so dobivali obed v šoli, povprečno za 10 odstotkov bolj razviti od onih, ki so jedli doma, in sicer ne samo telesno, temveč tudi duševno. Angleški zdravnik je s tem dokazal, kako važna je pravilna prehrana in kako je treba paziti zlasti na to, da človek prehitro ne je.

Po sloveniji pre glas: "Moravec" je za nas

Potem bo zavrtel žico, da bo ključ odklenil. Z velikim trudom je obvladoval Moravec svoje živce. Ležal je čisto mirno, kakor bi bil spal.

7 dolgih letih ječe se je pri Moravcu razvil izredno fin čut za čas. Zdaj je bila enajsta ura. Še eno uro bo treba čakati, da se izmenja paznik. A kaj bo potem? Ali se mu bo bog posrečil?

Ko bo enkrat v dobro razsvetljenem hodniku, ali bo lahko neopažen prisel do prežrečevalnega rova? Morda se nenadno pojav kak paznik ali celo več paznikov.

Poznal je nezapisane postavke, ki veljajo za jetniške begunce. Smrt se jim pravi, smrt brez oklevanja.

Moravec se je v tem trenutku zavedal, da se ne bo več vrnil v svojo celico, kakor hitro bo enkrat na hodniku.

Pa kaj bi se bal smrti! Nikogar več nima na svetu, ki bi žaloval za njim. Vsaj nekaj trenutkov svobode še hoče doživeti, preden bo vsega konec. Če ga na begu primejo, ga bodo ustrelili. Prava reč! Štiri leta je že presedel, še šestnaest jih mora. Med šestnajstimi leti strašne ječe in smrti ni razlike.

Morda na si bo svobodo priboril. Njegova svoboda bo imela svoj smoter, svoj pomen. Jetniški ravnatelj Larkin ve, kaj namerava v svobodi storiti. V nekem trenutku velike hvalečnosti je Moravec Larkinu govoril o svojih najskrivnejših mislih in namerah.

Moravec je nenadno dobil trde in okrutne poteze okoli ust, dasi je sicer bil njegov obraz včasih liubezniv in priazen.

Kako naj še šestnaest let čaka na svobodo, da bo izvršil tisto, kar mora storiti. V srcu

je začutil veliko hvalečnost nasproti skrivnemu prijatelju, s pomočjo katerega bo morda zdaj ušel iz ječe.

Rihard Moravec v teh štirih letih, ki jih je že presedel, ni imel mnogo rok, katere bi bil prijateljsko stiskal. Obsodba na dvajset let ječe mu je bila kakor obsodba na smrt. Zdaj je šel trideset let. Še šestnaest let naj bi presedel v mračni ječi, na bi prišel iz nje, če bi ostal živ, bolan na duši in telesu.

Iz doliave so se začeli udarci na zvon. Polnoč! Zdaj bo paznik izmenjen.

Moravec je ležal tiho. Silil se je k rednemu dihanju, ko je prvič stopal paznik Dawis mimo njegovih vrat. Ko je prišel drugič, se je hotelo Moravcu ustaviti srce, zakaj Dawis je obstal pri njegovih vratih.

Ali je odkril, da je zapah pokvarjen?

Ne, ne! Dawis je samo po stari navadi pogledal skozi lino v celico, nato pa počasi odkorakal dalje. Moravec je olajšano zadihnil.

Po tretjem Dawisovem obhodu bo pobegnil. Toda nenadni sklep je zbudil v njem pomisleke. Hitro se mora zgoditi, vsak obhod lahko prinese možnost odkritja. Želja, da bi planil nokoncu, je bila v Moravcu čedalje močnejša, toda trezna preudarnost ga je opominjala, da leži negibno na postelji.

Da bi te zadne minute že minile! Čez hodnik sem se je slišalo smrčanje dveh jetnikov. Nedaleč se je eden izmed jetnikov zbudil in začel šepetaje ogovarjati svojega tovariša.

Prišla je zadna minuta!

Zdaj! Zaslišali so se pričakovani koraki paznika na obhodu. Čedalje bliže so prihajali, nato pa spet počasi zamirali in naposled

zamrli. Moravec je globoko zadihnil. Dawis tudi tokrat ni opazil zapaha.

Z enim samim skokom je bil jetnik Moravec na nogah. Z mirnimi rokami je zakrivil žico tako, da je bila videti kakor napol usločena roka. En konec žice je skrbno pritril okoli ključnega ročaja. Še zadnjič je prisluhnil, nato je zlezal k vratom ter potisnil ključ in žico skozi železno mrežo v lino.

Še zmerom sta smrčala oba moža.

V to smrčanje se je mešalo lahno škripanje ključa, ki ga je s pomočjo žice spraviljal v ključavnico. Drugače je bilo vse tiho in mirno.

Moravec se ni upal dihati. Naposled je zdrknil ključ v neko odprtino. To je pač gotovo luknja v ključavnici. Previdno je zdaj potegnil žico k sebi. Ključ je zdrsil do konca na svoje mesto. Vse prehitro se je to zgodilo. Vsaj tako se je zdelo Moravcu. Ali ni ključ morda prevelik za to luknjo? Srce mu je glasno razbitalo, ko je možno okrenil žico na desno. Začutil je lahen odpor, nato pa se je ključ z žico obrnil.

Moravec se je vrnil v vrata. Vrata so lahno zaškripala in se odprla.

Prvi korak je bil storjen! Moravec je skočil nazaj v celico in odleto tako naravnal, da je bilo na prvi mah videti, kakor bi na postelji le kdo spal. To ga mogoče lahko reši.

Previdno je iz celice prisluhnil na hodnik. Vse je bilo tiho. S skrajno napetimi živci se je tiho kakor roparska zver splazil iz celice.

Celico je zaklenil za seboj in vrgel ključ z žico v posodo za umazano vodo.

(Dalle)

NAPISAL MIRKO BRODNIK

Srce v okovih

ROMAN

61

»Zora!«
»Vera!«
Oklenila se je je okrog vratu.
»Vera, tako sem srečna. Vera, da bi se že skoraj vrnil... Ne morem čakati...«
Besede so se ji trgale, sama ni vedela, kaj govori.
In potem je čula, kako ji je Vera nekaj pravila; kakor iz neznane daljave so odmevale besede v njej.
»Vrne se, Zora, kmalu se vrne!«
Šli sta po vrtu.
»Vera, kaj naj storim?« se je takrat utrgalo iz nje. Nenadoma se je zavedla, da to ni njen dom. Zdelo se ji je, da izrablja naklonjenost svoje prijateljice, da tega ne bi več smela...
»Kaj naj storiš? Tu ostaneš in počakaš, da se vrne. Dolgo ne more biti več. Šest mesecev je preteklo, kar je bilo pismo oddano v Vladivostoku. Računala sem. Če bo imel srečo, utegne biti v enem ali dveh mesecih tu. Najkasneje v treh...«
»En mesec... dva... tri...« je šepnila. Tako dolgo še. In ona je mislila, da pride morda že v nekaj dneh. Tri mesece... Ali bo mogla tako dolgo strpeti? Nenadoma se ji je zazdelo, da ne bo mogla, da jo bo hrepenjenje. Čakanje strlo.
Tri mesece...
Takrat je spet začula Verin glas.
»Zora, prej je pismonoša prinesel zate pismo. Če se ne motim, je od doma.«
»Kje ga ima?« je brezbržno vprašala.
Ko ga ji je Vera dala, je šla v kuhinjo in strgala ovitek. Oče ji je pisal.

Draga hči!

Pred dnevi sem zvedel od tvojega moža, da si zapustila njegov in svoj dom. Čudil sem se tej novici — tako nenadoma je prišla, da sem bil pošteno presenečen. Kaj je bilo temu vzrok? Zakaj si pobegnila od njega?

Hotel sem sam to odkriti. Povprašal sem po tvojem možu in zvedel marsikaj, kar mi je bilo prej tuje. Čudne stvari, ki jih kar verjeti ne morem.

Če so resnične, je prav, da si to storila. V nekaj dneh te obiščem — saj mi boš povedala vse, kar ti teži srce. Tvoj oče sem, moraš mi odkriti, kaj te boli.

Vedno mi je bilo največ za tvojo srečo — tudi zdaj.

Materi tvojega bega nisem omenil. Povedal ji bom, če boš sama to hotela.

Poljubljaj te tvoj

oče.

»Kako je dober!« je šepnila, ko je pismo prebrala. »Kako drugačen je, kakor sem si mislila...«

Potem je šla v svojo sobo in je napisala odgovor. Samo dve besedi:

»Pridi! — Zora.«

Pri večerji se je Vera spomnila Janezovih staršev in svoje prošnje.

»Jaz pojdem tja in jim prinesem veselo vest,« se je Vinko ponudil.

»In jaz grem k Brankovemu očetu,« je tiho dejala Zora.

Drugo poglavje

STARI SLAVEC

ta so že pretekla, kar je stari Slavec zvedel iz Verinih ust, da Branka ni več. In leta so se na njegovem licu postotile. Globoke brazde, ki so že prej razorale njegovo čelo, so se še poglobile; bile so kakor prepadni brez dna. Lasje, ki so bili prej skoraj črni, le tu pa tam prepleteni s srebrnimi sivei, so postali beli kakor sneg. Hrbet, ki je prej zakrival težke križe, ki mu jih je naložil čas, se je upognil, kakor bi ga težilo

ogromno breme in ga tlačilo k zemlji, ki ga je klicala.

Bela hišica na hribu je osivela. Na poljih se je košatil osat. Brajda pred hišo se je razdivjala in postala neprodinra; spenjala se je po zidovih, kakor bi hotela radovednim očem zakriti sive stene.

Meta je pred dvema letoma umrla. Stari Miha je bil še pri hiši. S starim gospodarjem sta zdaj živela kakor sta vedela in znala.

Sultan se je postaral in se skoraj ni več gani iz kota pod pečjo. Nič več niso mukala goveda v hlevu. Tudi konja ni bilo več pri jasliah.

Slavčeva domačija je stala ob robu prepada.

Ni mogla več zmagovati bremen, ki so jo tlačila. Davki so prihajali in zapadali. Posojila so prihajala in zapadala.

Že nekajkrat bi bil skoraj zapel boben. Toda Slavec je bil preponosen, da bi bil to dopustil. Najemal je posojila in preden se je zavedel, je bil tako globoko v dolgovi, da ni videl rešitve iz njih.

Tudi iskal je ni...

In vedel je: takrat, ko kmetija ne bo več njegova, ko jo bo moral zapustiti, jo bo zapustil za zmeraj. Svojega padca ne bo mogel prenesti. Počivat bo šel, tja v grob, k svoji ženi.

In vedel je: ta čas ni več daleč. Morda še nekaj tednov, morda še nekaj mesecev, če bo tako hotela usoda, potem...

Sprijaznil se je s to mislijo. Saj si je tako želel miru, želel si ga je odtlej, ko je zvedel, da Branka ni več.

Teh nekaj dni, ki so mu še ostali, je hotel preživeti v miru. Kakor nekda je hodil na solnce pred hišo, gledal je ostanke svojega blagostanja. Srce se mu je trgalo, kadar se mu je ustavil pogled na zapuščenih njivah, na izsekanih gozdovih, ki so hoteli z novo rastjo zakriti svoje golčave, kakor bi se jih sramovali, kakor bi mu očitali...

Nekoč so bili polni življenja, zdaj odmirajo, kakor odмира vse, kar je njegovega. In ko bodo umrli, umre on...

Gledal je pot, ki se je vila k njemu na hrib. Kakor pot usode se mu je zdela. Kar ni več Branka, ni bilo vesele vesti, ki bi mu jo bila prinesla. Samo žalost, samo bolečine...

Pobesil je glavo in se potopil vase.

In ko se je prebudil, je spet obvisel njegov pogled na koncu ceste, ki se je vila iz gozda, njegovega ubogega gozda. In videl je mlado ženo, ki je stopala navkreber.

Po kaj neki prihaja?

Skoraj nejevoljen je bil.

In zdaj je bila že čisto blizu.

Po kaj neki prihaja?

»Dober dan! Saj ste vi gospod Slavec?« ga je vprašala, ko se je ustavila pri njem.

Pokimal je.

»Aline bi šla v hišo?« je predlagala. In ko jo je začudeno pogledal, je dodala:

»Veselo vest vam prinašam...«

»Veselo vest?« se mu je raskavo utrgalo iz grla. »Veselo vest? Zame ni več veselih vestí. Že dolgo ne.«

Toda ona je vztrajala.

»Veselo vest...«

In prišla ga je pod roko in šla z njim v hišo. Takrat šele se je domislil, da je niti ne pozna.

»Branko je bil moj zaročenec...« je tiho odgovorila na njegovo neizgovorjeno vprašanje.

Nič ni odvrnil. Le njegove mrtve oči so malo oživele, ko ji je pogledal v obraz.

Nemo je prikimala. Potem je sedla k njemu za mizo in mu rekla:

»Nikar se ne prestrašite...«

»Zakaj bi se prestrašil? Minili so časi, ko

me je še kaj moglo prestrašiti...«

»Bodite močni...«

Tako čuden, zaupanja poln je bil njen glas. Kaj neki pomenijo te zagonetne besede?

In potem je videl, kako je segla v torbico in vzela iz nje pismo, ki ga je položila predenj na mizo.

»Tole pogledajte...«

S svojimi slabimi očmi je kakor v megli razločil debele, velike črke in potem se mu je nenadoma pogled zastrmel. Kakor mesečen je vstal izza mize in se opotekel k oknu. Tam so ležala njegova očala, stara, zaprašena, saj se jih ni dotaknil, sam ni vedel kako dolgo že.

»Moj bog, Branko... je pisal...«

Molče je prikimala.

»Da, Branko... Ni mrtev... Živi, vrne se. Tole pismo sem danes...«

Beseda ji je zastala. Stari Slavec je nenadoma zakrilil z rokami in se prijel za srce, iz grla se mu je izvil čudno hropeč glas, nato pa mu je glava težko udarila na mizo.

Skočila je k njemu.

»Kaj vam je?«

Toda Slavec je ni čul.

Stekla je iz sobe in na pragu poklicala. Iz hleva je počasi stopil stari hlapec.

»Kaj pa je?«

»Stopite noter! Gospodar...«

Ta beseda, še bolj pa njen glas sta mu povedala, da se je nekaj zgodilo. Snutil je vile na tla in okorno stekel proti hiši.

S strahom v srcu je Zora odprla vrata v izbo. Stari Slavec je slonel na mizi in težki ječaji so se mu trgali iz ust.

»Gospod Slavec!«

»Oča Matevž!«

Zora in hlapec sta poklicala v en mah.

Starec je dvignil glavo. Z zmešanim pogledom se je ozrl k njima, kakor da ju ne bi poznal.

»Gospod Slavec!«

Zdaj šele so oči oživele. Zavedel se je. Vstal je in z omahujočim korakom stopil k Zori.

»Ali je res? Moj Branko živi?«

»Res je...« je tiho potrdila. »Živi... Vrne se...«

Na mizi je ležalo Brankovo pismo. Segla je po njem in ga pobrala. Pod prstom je začutila nekaj mokrega. Solza. Očetova solza. Dvignila je pismo k ustnicam in solzo s poljubom izvila.

Potem je dala starcu roko.

»Vrne se...«

»Vrne se...« je ponovil za njo.

Počasi je stopila na prag, odprla vrata. Pozabila jih je zapreti za seboj.

Stari Matevž je gledal za njo, dokler ni izginila na beli cesti v dolini.

Tretje poglavje

DA RESI DOM...

Dolgo je potreboval stari Slavec, da se je zavedel vsega pomena Zorinih besed. Sprva so se mu zdele kakor nebeška pesem, kakor mir, mir...

Šele potem ga je obšla zavest, da so življenje.

In še drugo spoznanje ga je obšlo. Z bistrimi očmi je hitel njegov pogled po dragi domačiji. Spet jo je videl vso. Videl je zapuščene njive, izsekane gozdove, podivjano braido, osivele stene in takrat ga je zgrabil strah za vse.

To, kar se mu je še pred nekaj minutami zdelo samo po sebi umevno, neizogibno, kar se mu je zdelo nučnost, ki ne more, ne sme iti mimo njega, ker je pot v mir, se ga je zdaj nenadoma oprijelo z grozo.

Če se sin vrne in najde tako domačijo...

Če se vrne in ne dobi svojega doma, če bo prišel po hribu in dobil v hiši tuje, sovražne obraze... Kaj bo rekel? Ali se ne bo sramoval svojega očeta, ali ga ne bo preklinjal?

S pobešeno glavo se je vrnil starec v hišo. Izza stare pratike na zidu — že štiri leta ni kupil nove — je z drhtečo roko potegnil pismo, ki so prihajala dan za dnem, pa jih še prebrati ni maral. Vedel je, kaj prinašajo...

(Dalje)

Kratka vsebina romanov

Prilobčujemo kratko vsebino romana »Srce v okovih« in romana »Dom« v kolikor je bil že nriobčen, da bodo naši čitatelji lahko sledili nadaljevanjem, ki jih prilobčujemo v »Novi Pravdi«.

„Srce v okovih“

Medi velike svetovne vojne smo. Tudi Branko Slavec je bil poklican k vojakom in kot mlad častnik se je boril na vzhodni fronti. Leto 1917. je prišlo. Na Ruskem se je začela revolucija. Branko se je vrnil na dopust in z notarjevo Zoro sta šla na izlet. Tu sta si prisegla večno ljubezen. Z Brankom je prišel tudi stotnik Kregar, Brankov poveljnik, ki je bil prav tako zaljubljen v Zoro. Ko je videl, da pri njej ne bo uspel, si je izmislil peklenski načrt: da odstrani neljubege tekmece. Ko sta se vrnila na fronto, je pošlal Branka v boj proti številnejšemu sovražniku in mu ni prišel s četami ob pravem času na pomoč. Čeprav mu je obljubil. Ko ga je spet videl, je bil Branko brez zavesti. Vzel mu je okrvavljeno Zorino sliko in nje no pismo v katerem mu je pisala, da pričakuje otroka. Potem so spet napadli sovražniki. Ko so jih odbili, Kregar ni več dobil ne Branka ne njegovega sluga Janeza.

S pismom se je Kregar vrnil k Zori in ji pod prisego rekel, da ji je umirajoči Branko naročil, naj jo vzame za ženo in tako reši sramoto. Vsa obupana je Zora na to pristala, toda Kregarji nikoli ni bila žena. Vso ljubezen je podarila svojemu sinčku Marku, ki je bil edino, kar ji je pustil Branko. Kregar pa je začel kupčevati in s svojimi zvezami se hotel na svojo brezobzirnostjo si je kmalu nagrabil velikansko premoženje.

Branko pa ni bil mrtev. Njega in njegovega slugo je zadel kozaki odred rdečih čet. Mlademu poveljniku tega odreda je nekoč prejel Branko rešil življenje in zdaj se mu je ta oddolžil tako, da mu je obljubil prostost.

Dolgo je ležal Branko med življenjem in smrtjo v graščini, ki so jo zasedli kozaki. Negoval ga je Janez. Nekoč je presenetil ob Brankovi postelji prelepo dekle, ki je pa zbežalo pred njim in zidaci izginilo. Šel je za njo in odkril taino sobo, kjer se je skrivala. Bila je Nadia, sorodnica graščaka, ki ni mogla zaradi nenadnega napada kozakov izginiti in se je zatekla v skrito sobo. Zaliubila se je v ranjenca in skrbela zanj, kadar Janeza ni bilo blizu. Naslednji dan se je Branko zbudil k zavesti in potem se mu je hitro začelo vračati zdravje.

Ko se je Branko opomogel, je mladi ataman nedaleč od graščine pripravil voz in konje, da bi se vrnil čez mejo. Z Janezom sta se odpravila, toda na begu so jima sovražniki prestregli pot. Drugi večer sta odkrila nekaj presenetljivega. V senju, ki sta ga imela zadaj na vozu, se je skrivala Nadia in tako so zdaj v troje bežali proti jugu. Toda tudi tu jim je sovražnik zaprl pot. Zdaj jim je ostala le še ena možnost rešitve: da se čez vso Rusijo in Sibirijo prebijajo do morja, kakor se jih je toliko pred njimi in za njimi. V nekem mestu so dobili še četrtega tovariša — mladega Rusa brez staršev — Mitja mu je bilo ime — ki je bil potem njihov nerazdružljiv prijatelj v sreči in nesreči. Tisočkrat so prišli v smrtno nevarnost, tisočkrat so se rešili iz nje. Med plenečimi četami, med morilskimi boji, med razbojniki, ki so jim stregli po življenju so se prebili v zimi čez Ural in potem še dalje po Sibiriji.

Zora pa se je med tem čedalje bolj odtujevala od svojega moža, ki ji ni bil mož. Nazadnje je pobegnila od njega k svoji prijateljici Veri. Kregar, ki je videl, da si edine ženske, ki jo je v življenju ljubil, ne bo nikoli pridobil, je postal zagrenjen. Trpel je in začel se je že kesati svojega dejanja. Da bi zadušil svojo žalost, je začel popivati in zahajati v slabe družbe. Nekoč je v pijano-

sti v skrivni igralnici ustrelil nekega znanca, toda k sreči ga niso odkrili. Čutil pa je, da izgublja tla pod nogami in da ni več daleč od strašnega konca.

Nadia je s svojo prvo ljubeznijo oboževala Branka, toda ta je ostal zvest svoji Zori. Zagledal pa se je v lepo Rusinjo tudi Janez in zelo je trpel, ko je videl, da je njegova ljubezen zaman... Toda ubal je, da bo čas opravil svoje in podzavestne slutnje so ga krepile v tem upanju.

Nekega dne je Nadia na begu ugotovila, da se nahajajo nedaleč od njenega domačega kraja. Res so kmalu nato odkrili njen dom, ki mu je revolucija prizanesla, ker je bil daleč od krajev, kjer so se bili krvavi boji. Tu se jim je svet nasmehnila sreča. Na Nadijinem domu so imeli nekaj prastarih rokopisov. Poslali so no starega profesorja Kozlova, ki je prebival v bližini kakor puščavnik. Učenjaku se je posrečilo razbrati rokopise. Govorili so o ogromnih zakladih v nekem podzemeljskem svetišču nedaleč od Nadijinega doma. Skril jih je sam poslednji vladar nekega pradednega naroda, ki so ga uničili sovražniki. Našli so pot do zakladov, ki so bili skriti pod dnem jezera in pri tem bi bila Nadia skoraj izgubila življenje. Iz obilne smrti jo je rešil Janez in Nadia, ki se je vdala v usodo, da ne bo nikoli Brankova žena, je padla Janezu okoli vratu... Del zakladov so odnesli na dan in jih med seboj razdelili, večina pa je za zmerom izginila, ko je voda zalila svetišče. Tudi stari profesor je pri tem izgubil življenje. Branko pa se je komaj rešil.

Janez in Nadia sta sklenila ostati v Sibiriji. Branka pa je gnalo dalje, nazaj v domovino, k Zori. Nič ni vedel o njej. Ali je še živa? Ali ga še čaka? Kaj je z njenim otrokom? Mitja ga je spremljal in s seboj sta vzela lep kupček dragih kamnov. Med potjo je neki letalec, ki je bežal pred rdečimi četami, prevzel njegovo pismo, da ga odda v Vladivostoku na pošto. Branko je visal Zori, da se vrača k njej. Dolga in težavna je bila pot. Nazadnje sta le srečno prišla do Vladivostoka. Tam je Branko prodal en sam drag kamen in dobil zanj dosti več, kakor pa sta Mitja in on potrebovala za pot. Na majhni ladji sta se odpravila po morju. Med potjo ju je zajel vihar in komaj sta se iz njega rešila.

Zora je še zmerom živela pri svoji prijateljici Veri. Tedaj se je nekega dne zgodilo nekaj, kar je preobrnilo vse njeno življenje. Že dolgo je slutila, da Kregar ni bil čistih rok tiste čase, ko je na tako skrivnosten način izginil njen Branko. Potem je prišlo prvo Brankovo pismo, ki je kakor no čudežu našlo pot v domovino in naznanilo skorajšnji Brankov prihod.

„Dom“

Hermann Bukovnik, lastnik lepega posestva, si je kupil precej dečin neke tovarne, ki pa je potem propadla. Svetoval mu je to njegov sosed in sosolec, gostničar Juhj Berce, ki mu je tudi posodil precej denarja, ker Bukovnik sam ni imel gotovine. Berce je na tistem že dolgo računal, da bi kupil tudi posestvo svojega sosedu Bukovnika, ce se bo ta toliko zadržal, da mu bodo vse prodali.

Bukovnikov sin Henrik je hodil v mestne šole. Bil bi pa rajši ostal doma in kmetoval. Njegovi najboljši prijatelji so bili oskrbnikov sin Janez, Bercetova hči Lota in Lizika, hči cunjarja Bernika. Z njimi se je največ družil in v njihovi družbi so mu potekali dnevi, kadar je bil na počitnicah. Lizikin oče je nekoč ljubil Bukovnikovo ženo Ano, ki je zdaj umirala za jetiko, in je potem svojo ljubezen prenesel na njenega sina Henrika.

Bukovnik je bil v čedalje hujših denarnih stiskah. Tudi Berce je začel siliti vanj, naj mu posojeni denar vrne. Nekega dne so se v Bercetovi gostilni pogovarjali o kmetu iz sosedne vasi, ki mu je vse pogorelo. Bukovnik je med pogovorom rekel, da prav za

prav pogorelcem ni tako slabo, ker jim vsi pomagajo in ker jim zavarovalnica povrne škodo. Še isti večer pa je zagorelo tudi pri Bukovniku in ko je preplašena dekla prišla povedat, da je skedenj v ognju, se je Bukovnik v obupu zagrohotal. Zgorela so vsa gospodarska poslopja, hišo pa se je gasilcem posrečilo rešiti.

Bernik je dobil vsega onemoglega Henrika med požarom na vrtu in ga nesel v hišo, kjer ga je položil v posteljo. Za njim je prišla vsa v skrbeh tudi Henrikova mati Ana. Neka soseda, ki je Bernika in Ano videla skozi okno, je radovednim gledalcem požara rekla, da stase v izbi poljubovala. Potem je prišel še Bercetov slabotni sin Gustav in dejal, da je Bukovnik sam zažgal.

Bukovnika so zaprli in prišel je dan, ko so mu sodili. Vsa vas se je zbrala pri razpravi in javno mnenje mu ni bilo preveč naklonjeno, ker ni bil priljubljen. Bil je pač bolj čudaški človek in se ni rad z ljudmi družil. Priče so govorile skoraj vse ugodno zanj, pokopal pa ga je Berce, ki je pod prisego rekel, da bi bil Bukovnik, zmožen požiga. Bernika, ki je pri teh besedah planil kvišku in rekel, da bi bil prej Berce požigalec kakor pa Bukovnik, so za tri dni zaprli. Henrik, ki je bil prepričan, da je njegov oče izgubljen, je pred sodniki samega sebe obtožil požiga, toda sodniki so hitro ugotovili, da to ne more biti res. Državni pravdnik je v svojem govoru zahteval za Bukovnika strogo kazen, toda zagovornik je vse njegove obtožbe izpodbil in Bukovnika so porotniki oprostil.

Po razpravi so se poslušalci z razprave zbrali v gostilni pri »Rumenem konju«.

Zanimivosti

× **Varčevalni ukrepi v Nemčiji.** Za božične praznike si je lahko nabavil na predložitve posebnega odrezka na karti za oblačila vsak Nemec po eno kravato iz poljubnega blaga, ženske pa so lahko kupile na predložitve tega posebnega odrezka par nogavic iz naravne ali umetne svile. Ker so se dogajale zlorabe pri nabavljanju žalnih oblek, za katere ni potreba predložiti nakaznic za oblačila, smejo od 1. januarja dalje trgovci prodajati blago za žalne obleke, odnosno že izdelane žalne obleke samo na predložitve uradnega mrtvaškega lista. Po 1. januarju morajo žene, ki pričakujejo otroka, prijaviti pri enem izmed galanterijskih trgovcev, če si bodo po porodu nabavile za svoja deteta otroške vozičke.

× **Sredstvo proti magnetičnim minam.** Iz Londona poročajo, da je bilo izumljeno uspešno sredstvo proti magnetičnim minam, ki so ugonobile že toliko ladij. Posameznosti so tajne. Znano je samo to, da proti minam ne bodo uporabljali kakor doslej letal, temveč ladje. Te ladje so napravljene tako, da zanje ni nevarnosti.

× **Ulice s strehami.** Zatemnitveni ukrepi zaradi nevarnosti pred nemškimi letalskimi napadi so londonskim poslovnim ljudem na pravili doslej že mnogo škode. Na cestah prav ob glavnih poslovnih urah ni ljudi in prodaja je zavoljo tega nazadovala. Londonski mestni svet je orejel zdaj predloge, kako naj bi temu zlu odpomogli. Po teh predlogih naj bi hodniki najvažnejših poslovnih cest dobili strehe tako da bi mogli trgovine spet polno razsvetliti, ne da bi svetloba uhajala navzgor in izdajala mesto letalom. Za poskus bodo prekrili najprej pet kilometrov dolg odsek Oxfordске ulice. Stroške bodo nosili trgovci sami.

× **Dunav je zamrznil.** Od 29. decembra je ladijski promet na reki Dunavu čisto ustavljen, ker je reka čisto zamrznila. Prekinjenje prometa zaradi zamrznega Dunava ima precej neprijetne posledice zlasti za Nemčijo, ker ji zdaj ne morejo dovažati madžarske in rumunske pšenice in petroleja po vodni poti. Nemčija je zdaj navezana izključno na železnico, zlasti na železniško zvezo iz Rumunije preko Rusije in zasedene Poljske.

Iz naših delavskih krajev

Jesenice-Javornik

Ter je bilo javno zborovanje vsega delavstva KID prejšnjo nedeljo prepovedano, sta podružnici na Jesenicah in Javorniku sklicali članski sestanek, ki se je vršil v nedeljo, dne 31. decembra 1939 v Sokolskem domu na Jesenicah. Kljub temu, da je bil čas radi praznikov in radi hudega mraza morda malo neprimeren, je bila udeležba zadovoljiva. V splošnem lahko rečemo, da se delavstvo premalo zanima za svoja stanovska vprašanja in je morda tu tudi vzrok, da niso uspehi taki, kot bi bili sicer. Na zborovanju je poročal tov. predsednik Zupan Tine, ki je v svojem obširnem poročilu podal smernice in poročal o delu, ki ga je imela organizacija z ozirom na težak položaj delavstva radi naraščajoče draginje. Dotaknil se je vseh perečih vprašanj ter poročal tudi o zahtevah, ki jih je delavstvo predložilo KID. Predsednik Javorniške podružnice tov. Lainer je konkretno obravnaval par primerov ter poročal o težkem položaju delavstva. Končno je spregovoril še zastopnik centrale.

Vse organizacije delavstva KID so vložile na KID posebno vlogo, v kateri zahtevajo, da se delavstvu prizna draginjske doklade, katere naj bodo razdeljene v 3 skupine in sicer naj slabše plačano delavstvo prejme din 300.—, nato din 250.— in boljše plačani delavci din 200.— mesečno.

Upamo, da se bodo razgovori čim preje vršili in da bo uspeh razgovorov uspešen.

Jesenice

V četrtek, dne 21. decembra 1939 so bili povabljeni zastopniki delavskih strokovnih organizacij k ravnateljstvu KID, kjer jih je čakalo veliko presenečenje. Tehnični ravnatelj g. ing. Klinar je izposloval na seji upravnega sveta KID enkratni votirani znesek din 500.000.—, za pokojninski sklad delavcev KID. Znesek je bil odobren in nakazan pod pogojem, da se porazdeli din 50.000.— kot izredna podpora onim upokojujencem Bratovske skladnice, ki dobivajo povsem nezadostne pokojnine in rente. Ti ubogi upokojujenci naj se z ozirom na sedanjo draginjo podpora s primerno enkratno podporo. Pri naši podružnici se je že oglasilo več starih upokojujenih delavcev in vdov, ki so izrazili željo, naj se KID, oziroma njenemu vodstvu na katerikoli način zahvalimo. Zastopniki strokovnih organizacij so v tem oziru že storili svojo dolžnost, pokojninski sklad pa se je s to dotacijo ponovno okreplil, tako da bo delavstvo po potrebi lahko nanovo črpalo pokojnine, oziroma rente tega sklada.

Članstvo jeseniške podružnice NSZ opozarjamo ob pričetku novega leta, da poravnajo svoje prispevke tako, da bo omogočeno blagajniku zaključiti račune za občni zbor. Kolikor več smisla za organizacijo imajo delavci, toliko večjih uspehov in dobrin smemo pričakovati od našega dela v tovarni in v javnosti.

Vsem tovarišicam in tovarišem želimo srečno Novo leto!

V soboto, dne 23. decembra 1939 se je vršila v prostorih NSZ »Božičnica«, ki so jo priredile narodne žene in dekleta. Takoj ob začetku prireditve je bil nagovor o pomenu božičnih praznikov, zlasti za današnje čase. Nato so se vršile lepe in primerne deklaracije dece. Ves nastop je žel od vseh priznanje in marsikatero žensko oko je bilo do solz ginjeno. Najbolj pa so bili zadovoljni vsi obdarovanci, ki so sprejeli praktična darila vperilu in blagu. Posebna zahvala naj velja vsem, ki so blagohotno priskočili na pomoč z darili in s prispevki! Deci in mladim tamburašem je bila prirejena čajanka; tako je vladalo zadovoljstvo na vseh straneh. Seveda ni manjkalo tudi božičnega dre-

veščka, ki je poživljal božično razpoloženje. Zveza narodnih žen in deklet se ponovno zahvaljuje vsem, ki so omogočili lepo uspešno prireditev!

Trbovlje

Kakor smo že poročali, je TPD zvišala vsemu delavstvu mezde za 8%. Nižjim kategorijam pa je zvišala urno mezdo še za 50 par. Delavstvo pa ni bilo zadovoljno s tem poviškom in je pričelo 14. decembra 1939 stavkati v Hrastniku, 17. pa tudi v Trbovljah in končno tudi v Hudičjani pri Laškem. Kdo je bil iniciator te stavke, nam zaenkrat še ni znano. Govori se, da je bila tudi politika vmes. V sredo, dne 27. decembra 1939 pa je II. rudarska skupina sklicala zborovanje vsega rudarskega delavstva v Trbovljah, na katerem so govorili samo krajevni zastopniki organizacij. Končno je bilo sklenjeno, da gredo popoldne vsi na delo, sprejeta pa je bila tudi posebna resolucija. V tej resoluciji zahteva delavstvo, da se izpusti vse tiste delavce in delavke, ki so bili ob stavki aretirani. Drugič pa, da da TPD vsem delavcem in tudi apneničarjem nabavni prispevek v višini din 300.—, ne oziroma se na kategorijo. Ta znesek naj se izplača takoj, ko se prične normalno delo. Dalje naj se poviša draginjski prispevek za 3% in to naj stopi v veljavo s 1. I. 1940. Vpokojujencem, ki prebivajo v revirskih občinah, naj se da dva vozička brezplačnega premoga v zimskem času. Poslednja zahteva pa je bila, da TPD ne sme izvajati nad stavkujočimi rudarji radi te stavke nobene konsekvence.

Zborovanje je bilo dobro obiskano in je delavstvo mirno sledilo govornikom.

Ziri

Z ozirom na porast draginje je tudi čevlarsko delavstvo v Zireh zaprosilo delodajalce, da se jim poviša sorazmerno s porastom draginje mezda.

Delodajalci pa so prehiteli organizacije in so že sami povišali delavske mezde za 5%. Ker ta povišek nikakor ne odgovarja dejanskemu porastu draginje, je strokovna organizacija NSZ poslala na delodajalce posebno vlogo in zaprosila za razgovor za petek, dne 22. decembra 1939. Na tem razgovoru je zastopnik delodajalcev obrazložil težak položaj mojstrov in dejal, da so takoj pripravljeni povišati delavstvu plače, če se bodo zvišale tudi državnim uslužbencem, kateri so po večini konzumenti naše proizvodnje. Čas za čevlarsko delavstvo v Zireh je prav neugoden, kajti gotove obratovalnice so že sedaj prenehale z delom in je prav radi tega mezdna akcija težavna. Zaupniki so predlagali, da naj bi delodajalci zaenkrat pomagali delavstvu iz težkega položaja z enkratnim nabavnim prispevkom, nato pa takoj, ko bi se prilike izpremenile, pa bi se pogovorili o zvišanju mezde. Zastopnik delodajalcev je pokazal polno razumevanje ter obljubil, da bodo delodajalci storili vse, kar bo v njihovi moči ter bo v najkrajšem času sporočil njihove sklepe.

Loke-Zagorje

Sirša seja, ki je bila sklicana v Zagorju, je bila dobro obiskana, saj se je na njej razpravljalo o položaju delavstva TPD. Zastopnik centrale je poročal o mezdnem gibanju. Podana je bila točna slika tega meznega gibanja, da so vsi navzoči videli, kako se je prav za prav vršilo pogajanje pri TPD v Ljubljani. Vsi navzoči so odobravali stališče, ki ga je zavzel zastopnik centrale pri pogajanjih. Delavstvo je izrazilo željo, da se prične s TPD ponovna pogajanja, kajti povišek, ki ga je delavstvo dobilo s podpisom dodatka h kolektivni pogodbi dne 12. decembra 1939, absolutno ne odgovarja naraščajoči draginji in bo treba storiti vse, da

se delavstvo zaščiti pred draginjo, odn. da se mu zviša mezda sorazmerno s porastom draginje.

Ribnica

Vse tovariše obveščamo, da je prevzel vodstvo podružnice NSZ tov. podpredsednik Mohar Anton.

Na odborovi seji, ki se je vršila 24. decembra 1939, so se razpravljale važne stvari ter bo treba pokreniti tudi akcijo, da se uredi delavske mezde in prilagode razmeram. Razmere, ki so vladale do sedaj v podružnici NSZ, so bile nezdrave. Podružnični odbor je likvidiral vse sporne zadeve ter sklenil prirediti z novim, stvarnim delom. Sklenjeno je tudi bilo, da se bo vršil redni letni občni zbor 28. januarja 1940, na kar že sedaj opozarjamo vse tovariše.

Domžale

V nedeljo, dne 31. decembra 1939 se je vršil redni letni občni zbor naše podružnice. Tov. predsednik je otvoril občni zbor, pozdravil vse navzoče, posebno pa zastopnika centrale. Sledila so izčrpna poročila funkcionarjev, iz katerih je razvidno, da se podružnica prizadeva, da se izboljša položaj delavstva v Medičevi tovarni.

Pri volitvah je bil izvoljen sledeči odbor: predsednik Weitt Tomo, podpredsednik Kovič Stane, tajnik Kvas Anton, blagajnik Brojan Valentin, v odbor pa tov. Kržan Peter, in Kovačič Franc, v nadzorstvo pa tov. Velepec Franc in Kokalj Anton I.

Po poročilu zastopnika centrale, ki je poročal o akciji in delu organizacije z ozirom na naraščajočo draginjo, je bilo končno tudi sklenjeno, da se napravi posebna vloga na podjetje in prosi za povišanje mezd.

Za smeh in kratek čas

MERILO ZA LJUBEZEN

Ženka: »Čedalje manj me ljubiš. V začetku najinega zakona si mi rezal velike kose mesa, zdaj pa mi daješ čedalje manjše...«

Možek: »Veš, v začetku najinega zakona nisi znala tako dobro kuhati kakor zdaj...«

GLOBLJI RAZLOG

Neža: »Ne morem vam povedati, kako nerazumna sem. Moj mož je bolan, pa moram noč in dan paziti nanj.«

Urša: »Kaj nimate strežnice?«

Neža: »Seveda jo imam, in prav zato moram paziti na moža...«

PREPROSTO

Gasper: »Kako je to, da si ti tako preprosto oblečen, a tvoja žena tako elegantno?«

Miha: »To je preprosto: moja žena se oblači po modi, jaz pa po svoji blagajni...«

OTROŠKA

»Jutri bo moj rojstni dan,« pripoveduje šestletni Jožek tujemu gospodu.

»Moj tudi,« meni gospod.

Jožek se silno začudi in reče: »Kako je neki potem mogoče, da ste vi tako veliki, a jaz tako majhen.«